

Došttnina plačana v gotovini

Obisk

DR. ANTON KOROŠEC

voditelj Slovencev, veliki mecen slovenske kulture in umetnosti, je odšel v večnost

Ilustrirani družinski mesečnik

1

Dvojno slovo slovenske prestolnice od
† DR. ANTONA KOROŠČA

Spodaj: ob svitu plamenic v noči od 16. na 17. decembra.

Zgoraj: pri pogrebu 17. decembra.

II 63392

II 63392

VOŠČILO SLOVENCEM IZPRED STO LET

Ljubljica!

Spet, tute so ropile,
 Pobjatli vinca nam sladko,
 Ki nam življa žila,
 Srečo razjeda in oho!
 Ki otopi
 Vse skrbí,
 V potrtih prstih upo budi.

Komí nar p'ed vesile
 Ljubljica, bratje, čud' zapet?
 Bog našo nam d'ejelo,
 Bog živi v'ed slovenski svét,
 Brate ose,
 Kar nas je
 Sinov sloveče matere.

Edinost, sreča, sprava
 Ki nam naj' nazij se verjajo!
 Otrask, kar ima slava,
 Vsi naj' si oroke s'erejo!

De oblast

In z njo čast,
 Obilnost b'odo naša last,

Bog živi vas Slovence
 Prilepe žlahtne gošice!
 Ni take je mladénke,
 Ki naša je kerovi dekleté;
 Naj' sinov
 Zasad roo
 In vas bo strah sovražnikov!

Mladénca! zdaj se pije
 Ljubljica v'asa, vi naš up!
 Ljubéni domačija
 Noben naj' vam ne v'omerti trup!
 Ker po nas
 B'ode vaš
 To s'erečo bránit' klical čas.

Živé naj' ovi naródi
 Ki hrepné dočakat' dan,
 De kodor sonca h'odi,
 Prepir v' svéta bi pregrán,
 Deroják
 Prost bo osaké,
 Ne oraj' se s'edel bomiják.
 Na zadnji je, pobjatli!
 Korarce zase vzdignimo!
 Ki smo zato' se zbratli,
 Ki dobro v' s'erecu mislimo.
 Dokaj' dni
 Naj' živi,
 Bog, kar nas dobrih je ljudi! -

D. Praprotnik

Poroka v skednju

(NOVELA, NAGRAJENA S 1. NAGRADO »OBISKA«)

Do zdaj je bil Darin, ki je služil pri Tencajevih za pastirja, kar priden. Tako priden, da se je onkrat, ko je gospod katehet govoril o nebesih, uvrstil na tihem med tiste, ki bodo kdaj to blaženost dosegli. On že. Mevcov Tine pa nikoli, ta je hudoben, Darina je oni dan s kamni nagnal, ko je mislil pobrati samo eno polence na njihovem dvorišču, s pankrtom ga je zmerjal. Ta Tine, v pekel bo prišel, pa prav zagotovo, Tencajeva stara mati pravi, da morajo grešniki ondi samo mačžo kri lizati.

Pa je prišlo kakor sama milost božja: čisto tiho, nesluteno. Darin je postajal redkobeseden, zdaj je pozabil kaj pri delu, da ga je kateri Tencajevih sunil v rebra, češ mar spiš pri belem dnevu, zdaj se je na paši zagledal s svojimi velikimi temnorjavimi očmi v večerno nebo, ki je krvavelo ob zahajajočem soncu, zdaj je povetil svojo težko glavo na prsi, nič več ni kuril, nič

več ni skakal čez skale in se spenjal po hrastju, v lazu se je nekaj spremenilo, sam ljubi Bog vedi kaj. Nagnaloma je planil pokonci, zazdelo se mu je, da je blisnilo po stezi nekaj živega. Višnjevo krilo, rožnat predpasnik, lepi pšenični kodri in nekje med rdečimi lici dvoje svetlih ogorkov, dvoje žarnih oči, ah, ti moj Bog! A ondi za ovinkom je bilo vse prazno, čisto prazno. Samo Liska se je mirno pasla v Ripčevi detelji, vraga, le kaj neki jo je semkaj zaneslo! Ko jo je obrnil nazaj v laz, je spet počenil pod hrast in padel v prejšnje sanje...

Zalka... Joj, teh malce zlogov, in vendar vsi skupaj, kako grozno so lepi in bogati. Darin jih nosi nekje globoko v drobenem srcu, v pohlevni duši, tudi na jeziku jih je nekaterikrat imel, a izgovoriti si jih ni upal. Morebiti se je bal, da se mu bo v hipu raztajal ta dragoceni in najslajši cukreni biser, ki ga je kar mimogrede našel. »Ahoj-ahoj-ahooj!«

Pa Darin ni nič slišal Kodeletovega Pepča, ki je pasel na Mrlah in klical. Šele čez dolgo časa se je zdramil in se mu oglasil. Ta Pepč je še dober, še nikoli se nista skregala, mogoče pride dan, ko bodo stopili vsi skupaj na široko cesto in prišli potlej v nebesa pred Gospoda Boga, ki vse dobro plačuje in hudo kaznuje. Vsi: Pepč, Darin in Zalka, ki jo bosta onadva vodila za roko, ko tako težko hodi z berglami, ali ji bo pa morebiti že božja Mati odzela tiste nerodne bergle in bo potlej kar brez njih lahko stopala...

Drugi dan ga je klicala učiteljica, naj bi povedal, kar so se zadnjič učili o domačih živalih. Darin je do ušes zardel, pred očmi se mu je naredila visoka črna stena, še to je pozabil, kaj je bil sploh vprašan. V zadnjih klopeh je šumelo. Za hip se je skušal Darin zbrati, pogledal je po razredu in videl, kako mu je Mevcov Tine osle kazal. Ruscov Nac pa jezik. Hudobe grde, le naj...

»Danes zaprt!« je padlo okoli ušes, Darin še sam ni vedel, kdaj je sedel v klop. Vse se mu je vrtelo pred očmi, vse: črna tabla, pisane podobe živali po stenah, učiteljičin resasti pogled, vse je zrlo vanj in — groza — tam v tretji klopi pri sprednjem oknu je sedela tudi ona, Zalka, in videla vse in slišala vse, kaj se je pravkar zgodilo. Groza, strah, sram, sram...

Drugo uro so imeli verouk. Ko so odmolili, je Darin sedel in zagledal pred sabo na klopi kos zbledlega papirja. Nekaj je bilo napisano. Komaj je mogel prebrati zveržene črke: »Jas te mam, rada pa te bom Počakala Ko boš zaprt, Zalka.« Tisti hip je po razredu rezko zazvenelo, gospod katehet je nekoga poklical. In že se je Zalka oprlana klop in vstala. Darinu je razbijalo v prsih. Zardeval je tja do ušes. Kaj, če ne bo zdajle znala, moj ljubi Bog, pomagaj! Zalka je sedla, katehet je dvignil beli kazalec: »Drugič pa le kaj bolje, ne bo šlo kar tako!« Darin je bil torej zaprt. Danes prvič, groza! Ko je ves rdečih oči stopil na plano, si je del na glavo svoj zvonasti klobuk in zavil mimo Notarjevega hleva in tedajci se mu je izpod kostanja nasmehnila Zalka. Zalka z berglami in v višnjevem krilu in...

Rekla si nista nič. Čisto nič prav do doma. Darin je mislil na oni zbledeli papir, ki je bilo na njem napisano tako lepo, lepo, živi duši ni moči tega razumeti. Tisti večer dolgo, dolgo ni mogel zaspati. Ko mu je pa bila glava prepolna velikih in vse prazničnih misli! In potem je prišel dan in spet sta se dobila z Zalko za Notarjevim hlevom. Na visokem, sinjem nebu je žarelo svetlo sonce. Pomladno sonce. Cesta, ki je peljala mimo šole, je bila vsa bela, čisto bela.

Nekaj dni za tem je dobil Darin pod svojo klopjo velik papir, ves popisan in križem krazen porisan. Sredi je bil naslikan velik pajac z muštacami in zvonastim klobukom, poleg njega dekletke z rešetom na glavi in berglami, spodaj napis: »To je naš pankrt Darin in njegova srčkana nevestica, živjo Vohcet!« Darin je zmečkal papir in ga stlačil v hlačni žep. Zalka ni bilo v šoli.

Ko je šel Darin sam domov, je imel motne oči. Za Notarjevim hlevom ga je dohitel Kodeletov Pepč:

»Ti, Zalka je bolna.«

Pa Darin ni nič rekel. Ko bi bil na samem, bi se zgrudil kar sredi ceste in na vse grlo zakričal, da bi mu počilo razboljeno srce...

Tisti dnevi so bili grozotni. Moj ljubi Bog, ali naj bi Darin komu razkril bol, ki mu leži čez vso dušo? Da, nekomu mora. In — hvala Bogu — Zalka je že spet prišla v šolo! Zunaj je deževalo. Zato so se domenili, da se dobe za popoldne pri Pepču. V Kodeletovem skednju. Darin je privzdignil zvonasti klobuk, velike oči so se mu zaiskrile, najrajši bi na ves glas zavrisnil in poskočil do nebes! Da, Pepč je tako dober. In Zalka tudi...

Dolgo sta že čakala. Pa je slednjič Zalka le prišla. Darin je prijel za grčave bergle, potlej je pomagal še Pepč, da je mogla Zalka po škripajoči lestvi v skednju. Posedli so v seno, ki je ležalo poleg slamoreznice. Dolgo časa jim ni bilo do besede. Zunaj je tako narahlo pršilo, streha nad njimi je enakomerno pošumevala.

»Kdaj pojdemo po svetu.« je presekal mučno tišino Pepč. Da, ondan so se menili, da bodo šli na dolgo pot. Pa Darin nikoli ne utegne, ko mora zmeraj Tencajeve

krave pasti. In pa še to: Kako bo neki hodila Zalka, pot bi bila dolga, seveda, z berglami malo naporna. Lepo bi bilo, prišli bi do tja, kjer bi ne bilo potreba vsak dan v šolo, tam bi ne bilo nič tako hudobnih ljudi, kakor je Mevcov in Ruscov, nihče bi ne zmerjal Darina s pankrtom in Zalka bi hodila brez bergel in vsi bi bili srečni za zmeraj. Ne, tega ne bi zdaj še ne zmogli...

»Pomenimo se o poroki,« se je presedel Darin in snel klobuk z glave, kakor da je bila ta beseda res vredna tolikega spoštovanja. Pa Zalka je še zmeraj molčala.

»No, pa o poroki,« je bil tudi Pepč prječj za Darinovo misel. Saj so se tudi o tem že nekaterikrat pogovarjali, pa še nikoli niso prišli do pravega konca. Morebiti bodo danes, ko je Darin te noči o vsem toliko razmišljal.

Pepč je bil ministrant. Kadila da bo prinesel, je dejal, bo že mežnarju zmaknil. In potem še kakšno svečo, svečnik; da bi mogel do župnikove štole in dolge bele srajce, joj, to bi bilo šele slovesno, hm! Kar kmalu naj bi naredili, morda že to nedeljo, je rekel proti Zalki, ki si je kakor iz ničemurnosti popravljala pšenične lase.

»In z oklici?« se je zdajci tudi ona zavzela.

»Enkrat za trikrat!« se je odrezal Darin in ponorednem brenil v Zalkino berglo.

»Da, in jaz bom kuhala in pekla...«

»Pa kar nevesta sama, kako?« jo je ustavil Pepč. Potem mora pa tudi ženin Darin kaj narediti? Seveda, saj bodo vendar kar sami, ne marajo nobenih drugih vabiti zraven, ko so pa vsi tako hudobni. In so se res domenili za poroko. Darin in Zalka se imata rada, v nedeljo se bosta vzela, Pepč ju bo poročal, v Kodeletovem skednju bo poroka in gostija.

Tisti dnevi do nedelje so bili na Darina kakor priprava na veliko pot, ki jo je mislil nastopiti. Morebiti bo potem tudi pri Tencajevih vse drugače.

Kako vse praznično so bile te noči za Darina: saj je sanjal samo o velikem dnevu, ki bo prišel vsak čas. O nedelji, da, in o Zalki! Kolikokrat jo je zrl pred sabo, vsa je bila v belem, smehljala se mu je tako prijazno, čez čas pa je rekla: Vzemi te bergle, na, ne maram jih več! In Darin je vzel oguljene grčave bergle in stopil bliže in — dolgo časa se ni upal deklici pogledati v oči, v tiste svetle ogorke. In tudi čez dan mu je zmeraj lebdela ta podoba pred očmi, zdelo se mu je, da se vse raduje te velike sreče: nebo in zemlja, Tencajeva hiša in cesta, vrt in travnik, kamor je gnal krave na pašo. In neko noč je sanjal in v sanjah je videl, kako se je nanagloma odprlo nad vasjo nebo, velikanska luč je pršnila doli in sam Bog je prišel po zlati stezi v spremstvu angelov, ki so trobili na srebrne trobente in igrali na harfe in citre in lepe zvončke in sivi starček Bog Oče se je priklonil in stegnil je svojo roko in blagoslovil nju, ki sta mu klečala pred nogami, Zalko in Darina...

Pa je le prišla težko pričakovana nedelja. Darin je bil včeraj pri spovedi, tudi Zalka bi šla rada, pa še ni smela; pa saj še nima grehov, je sodil Darin.

Nedelja po tednu velikega dela. Nedelja v majniku, o! Čeprav je pršil izpod sivega neba dež in namakal zelene vrtove in že visoke posevke po lehah, se je vendar Darinu dozdevalo, da seva na spokojno vas zlato božje sonce. In še posebno, ko ima on nove čizme, ravno snoči mu jih je gospodar, mladi Tencaj, iz mesta prinesel. Ko

da je vedel, da mora biti Darin nov za svoj poročni dan. Ah, da bi dobil še nov klobuk, ta je že ves oguljen!

Kodeletov skedenj je bil ta dan kakor cerkev ob največjih praznikih. Še lepši. Oltarja v desnem kotu bi že ne znal mežnarjev Tone tako razkošno narediti: od slamoreznice je šla na štirinožni kozel dolga deska, pokrita s plahto, sredi je stal črn križ, ki ga je prinesla Zalka, na vsaki strani po dve sveči v svečnikih, Pepč jih je dobil v omari v zakristiji, saj jih v cerkvi nič več ne potrebujejo, osnažil jih je in zdaj se svetijo, da vid jemlje, in potem pa vse polno lončkov in vaz in vazic samega cvetja in zelenja, da diši, diši od vsepovsod, kamor se obrneš. Na stoličku, pogrnenem z belo ruto, desno od oltarja, je bila kanglica z vodo, z žegnano vodo in zeleno pušpanovo vejico, velika knjiga za sveti obred — Zgodbe svetega pisma; te je Darin steknil v skrinji Tencajeve stare matere, moj Bog, saj ni noben greh, če vzameš za tako rabo, kakor je ravno poroka. In na nasprotni strani oltarja, skoraj sredi skednja, je stala svatovska miza: na nizkih čolich in krajnikih, ali tega ni bilo moči videti, ko je bilo pa čez in čez pogrnjeno z vrečami, še stoli okoli mize, in na mizi — ah, saj tega ne bi mogel človek popisati v eni sapi: kozarci, žlice, vilice, krožniki, sklede, vrči in v vrčih pijača: voda in sladki malinovec, kruh in pecivo, pa vse mogoče cvetje in zelenje, koder je bilo le še količak prostora. In nad vsem tem barva pri barvi samih dolgih girland, vijočih se od veznih tramov do vrat in spet nazaj, počez in navšev, vse iz svežega zelenega bršljana, smrečja, papirja, rdečega, belega, zelenega, sinjega, rumenega, in sredi, tik nad mizo, je visel pisan balonček, ki se je z njim Pepč skoraj cele tri dni zamudil.

Spet sta morala Zalko čakati. Kaj, če je ne bo? je Darin ves razgretih lic skrbeče pomislil. Pa v tem hipu so se zaslišale izza vogala njene bergle. Prišla je. In pod pazduho je tiščala sveženj cunj — svatovsko obleko. Darin in Pepč sta ji pomagala v skedenj. Potem se je preoblekla ondi za tramom. A Darinu je vrelo v prsih. Še nikoli ni doživljal tako lepega praznika, kakor se je obetal današnji. In sami bodo, saj drugi sploh ne vedo, kaj vse je danes pripravljeno v Kodeletovem skednju. Poroka, moj ljubi Bog, poroka...

»Kaj se tako treseš?« je šepnil Pepč z nasmehom na obrazu, »saj ne bo zaresna očet, daj no!« »Vem,« ga je zavrnil Darin, mislil pa vse kaj drugega.

V tem je stopila izza trama Zalka. Vsa v belem: nogavice, šolni, obleka, rokavice, še pajčolan si je naredila iz šumečega papirja, in na glavi se je blestel venec, spleten iz marjetic in zlatih lask, ki jih je Zalka pobrala sestri Marici iz one škatle za božično drevo.

Darinu je zastala sapa ob pogledu na belo oblečeno deklico, na nevesto, ki bo stopila z njim pred oltar. Še Pepč je za hip zardel. Zdaj se je moral še on napraviti.

Zunaj je pršil rahel dež. V skednju pa je bil praznik. Na oltarju so gorele sveče. Darin in Zalka sta pristopila. Prednju je stopil Pepč. Ves bel je bil: v dolgi, do peta segajoči mamini srajci, spodrecani tesno ob životu, prek ramen se mu je spenjala zelena štola, ta se je Darinu zmeraj najbolj prilegala — ah, saj to ni več Kodeletov Pepč, marveč pravi duhovnik Gospodov.

Pepč je odprl težko knjigo in povzdignil glas: »Ali se imata rada?«

»Rada, iz vsega srca!« je udaril odgovor obeh hkrati kakor en sam glas.

»Ženin, ali jo vzameš v zakon?«

»Da.« In še ona je morala takisto obljubiti. Potem je Pepč slovesno govoril, prav za prav molil: »Bodita srečna v življenju...« Zaprl je knjigo, položil konec štole čez roke ženina in neveste, ki sta mu jo poljubila, potlej pa segel s pušpanovo vejico v kanglico in pokropil: »Bog vaju blagoslovi v imenu...« Pepč je bil tistikrat velik, hudo velik. Darin in Zalka pa čisto majhna pred njim. In Zalka še posebno, saj je komaj dahnila iz sebe tisti svoj da!

Darinu je na vso moč trepetalo drobno srce. Globoko v duši pa mu je pelo, čutil je bližino samega Boga, ki da se je sklonil k svojemu otroku in ga očetovsko poljubil na mehka lica.

Zdaj je Pepč zaprl knjigo, na glas je počilo, da se je še Darin sam ustrašil. Poroka je bila pri kraju. Zdaj pa na svatbo! Na pojedino, na ohcet! Posedli so, vsak na svoje mesto. Vsak je že vnaprej vedel, kaj mora jesti in piti, a so se le s težavo zvrstili. Moj Bog, še Pepču ni šlo, ves iz sebe je bil, sam ni vedel, da bo občutil tako... O, sreča, nebeška radost, Zalka! — Zalka je bila še zmeraj vsa rdeča v lice. Na desni strani je sedel Pepč, na levi Darin. Nič ni bilo moči povedati, kaj je mislila ta hip. Prav nič.

»Tak, zdaj se zmenimo za popotovanje.« je povzel Darin in se pomaknil bliže Zalki. Pepč je odložil kozarec in točil. Roka se mu je tresla, polival je, da je pocurljalo skozi mizo in Zalki na kolena, zazebljo jo je, pa si ni upala tega povedati.

»Bi šla tudi ti z nama?«

Zalka je zdaj obrnila svoje osteklenele oči v Pepča. Zakaj jo je vprašal, ko vendar ve, da nikamor ne more s tem skrivljenim telesom in s temi nerodnimi berglami!

»Jaz?«

»Ti!« je dahnil Pepč. Iz glasu mu je trepetal nemir. Pepč ni mislil na to, kaj je vprašal. In Darin tudi ne. Oba sta se zazrla v deklico, ki je gledala nepremično predse.

»Dal!« Ta »da« je padel, kakor da se je odtrgal od udarjenega srca. Zalka je sklonila glavo na prsi. In, ko je zbrala svoje misli, je začutila, da ima eno roko v Pepčevi, drugo v Darinovi...

»Pa saj ne moreš z berglami.« je šepetal Darin.

»Bi me nesla, če bi ne mogla?«

Nič ni bilo odgovora. Samo nekaj se je zganilo na obeh straneh. Zalka sama ni vedela kaj. Čutila je vročino v lica, v glavo. Srce je bilo trepetalo. Dvoje mehkih rok ji je slonelo čez ramena.

»Jaz te imam tudi rad...« je spolznilo do desne. »Jaz še bolj, Zalka!« je slišala od leve čisto tiho in čisto blizu ušes. Potem je bilo spet vse tiho. Še dežja ni bilo čuti več. Vsaj tem trem se je tako zdelo...

»Tak odpri, kdor si notri!«

Vse tri je vrglo tisti hip pokonci. Kaj vruga, svetlo je tako in vroče tod okoli?! Ogenj!... Kaj res?!...

Darinu se je zmehlilo pred očmi. Zgrabil je Zalko, ki mu je slonela na prsih, in planil z njo — sam ni vedel kam. Pepč je skočil čez mizo, brcnil mimogrede v Zalkine bergle, potem pa se pognal v vrata, da bi odpahnil težki zapah. Po skednju so se valili gosti oblaki dima, tu in tam je sknil iz težke sivine zubelj krvavega ognja. Gori, gori!...

»Tak odpri!« se je zunaj nekdo spet zadrl. Še več se jih je za njim oglasilo: grozno, strašno, oooo! Ogenj, gori, gori!...

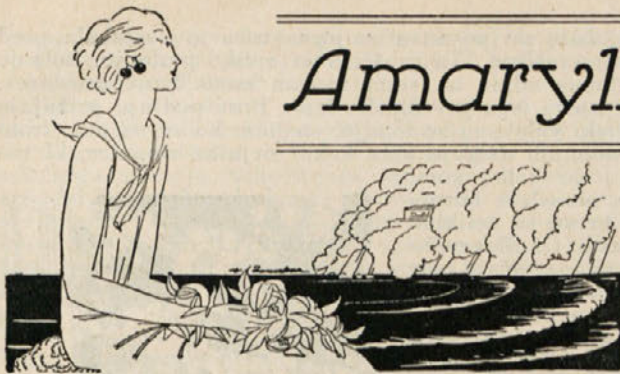
Pepča ni bilo nikoder več videti. Zunaj je nekdo kričal, pa ni bilo moči razumeti, kaj je hotel. In nekje iz velikega ognja in gostega dima, ki se je valil na vse strani, je bilo slišati tenko kričanje.

Ko so pogasili ogenj, ki je puhtel iz Kodeletovega skednja, je nekdo pritekkel mimo in povedal, da je otrok, ki so ga potegnili iz ognja, pravkar izdihnil. In ko je zvedel za to tudi Tencajev pastir Darin, se je ves pobit zavlekel na izbo. Ondi se je zarinil v seno in skušal misliti na vse to. Pa v težki glavi mu je bučalo, samo bučalo, da bi znorel.

Pri fari je zazvonilo cinglje. Potem je še večkrat zvonilo, ali Darin ni slišal tega žalostnega zvonjenja. Še zmeraj mu je tako šumelo v ušesih. Buljil je predse, kot bi ne vedel, kaj je dan in kaj je noč.

Samo enkrat sta se srečala s Kodeletovim Pepčem. Takrat, ko mu je Pepč potem povedal, da so bile tistega ognja krive sveče, ki so jih takrat pozabili upihnuti. Sreča, da je pogorel samo skedenj! In od tistega dne ni s Pepčem več govoril. In tudi od Tencaja se je poslovil. Morebiti je tedaj šel na tisto pot, ki so nekoč toliko o njej govorili. Lahko da, saj je mislil na Zalko. In na njene bergle, ki jih je bila že odložila...

Amaryllis, sladki cvet

Novogrški roman - Georgios Drosinis - Prevedel Niko Kuret

Ob vsakem licu je imela namesto uhanov po dvoje debelih, živordečih česenj...

I.

»Predragi! — Vrnil sem se snoči pod noč iz svoje samote. Nocoj se morava dobiti. Ali pridem jaz k tebi ali prideš ti k meni? Pozdravlja te Stefan.«

Torej se je le odločil in je zapustil svoje planine in svoje gozdove! Odšel je bil naš mladi jurist na posestvo svojega strica, da se odpočije od naporov, prestanih za doktorske skušnje. Ko je odhajal, je rekel, da ostane štirinajst dni... ostal pa je dva meseca! Dva meseca! In kje? Bogu za hrbtom, v vasi, kjer prebiva kakih sto, živalém podobnih, dvonogih bitij, ki pridelujejo ječmen in zelenjavo. Tako vsaj je pravil pred svojim odhodom. On, Stefan, najpopolnejši svetovnjak, najvztrajnejši, najgorenejši obiskovalec gledališč in večernih prireditvev... Taisti Stefan, ki je bil ves potr, ko je moral samo zato iz Aten, da se ne zameri občutljivemu stricu, ki si je tako želel, da ga sprejme na svojem posestvu, in prav isti Stefan, ki je v svoji žalosti skoraj jokal, če se je samo spomnil svojega pregnanstva... In vendar je iz lastne volje raztegnil čas tega pregnanstva. Po svoji ljubeznivi navadi mi ni niti pisal in samo iz stričevih sporočil sem posnemal, da se dobro počuti in da je navdušen. Da se je dobro počutil, prav. To sem razumel. Ali da je bil navdušen!...

Te misli so mi prihajale na mar, medtem ko mi je roka zgibala in razgrinjala prijateljevo pismo. In spet sem pogledal na njegovo drobno in neenakomerno pisavo in jo preletel... Pa saj moram odgovoriti. Skoraj bi bil pozabil. Moram mu določiti kraj za sestanek. Napisal sem torej na posetko: »Jaz ne pridem k tebi in ti ne hodi k meni. Dobiva se pri sedmem vlaknu. Pojdiva v Faleron in tam večerjajva. Da bi se v juliju zapiral v svojo sobo... Še na misel mi ne hodi!«

Poklical sem svojega slugo in ga poslal k Stefanu. Sporočil mi je nato: »Dobro, velja!« in prišel točno ob določeni uri. Ob sedmih sva se dobila pred kolodvorom in pred radovednimi zijali sva se objela kakor sorodniki z dežele... Kmalu zatem sva že bila na nabrežju v Faleronu.

»Daj, da ti povem,« sem mu zabrusil v brk, »da tisti hip, ko sem prejel tvoje današnje pismo, nisem več pričakoval, da bi te še kdaj videl v Atenah; mislil sem, da boš ostal za zmeraj na posestvu svojega strica za posebnega čuvaja.«

»In prav zares — kljub ujedljivosti, ki ž njo izgovarjaš te besede — ti zagotavljam, da bi rad sprejel službo čuvaja, če bi mogel potem vse svoje življenje ostati tam sredi gozdov in blizu morja, in biti tako srečen, kakor sem bil ta dva zadnja meseca. Toda...«

»Resnica je, da, kar se zdravja tiče, naravnost cvetš. Rdeč si in zagorel, kakor če bi bil Afriko prepotoval. Zdi se, da sva ta dva meseca žrtvovala duhá snóvi in kadar duh spi, se telo razvija...«

»In vendar se motiš,« je živo odvrnil. »Moj duh ta dva meseca nikakor ni spal. Nasprotno, raztrgal je vezi tega v zunanje usmerjenega in enoličnega življenja in razpel peruti...«

»In odletel? Če je odletel, ti za nič na svetu ne čestitam.«

Stefan je postajal vidno nepotrpežljiv. Ves čas, ko sem govoril, se je vrtel na stolu in risal s palico geometrične like v pesek. Jaz pa sem hudomušno opazoval njegov obraz in posebno njegove obrvi, ki jih je po svoji navadi molče mrščil. Ozrl se je k meni in me nekam srepo pogledal:

»Ali mi imaš še kaj povedati ali pa si končal? Če hočeš nadaljevati, rajši grem in te pustim, da govoriš morju.«

»Saj mi sam daješ priliko za zbadanje s svojo zgodbo o perutih duhá...«

»Vztrajam pri tem, kar sem rekel: da, na kmetih, v samoti duh ne spi, kakor se ti blagovoliš izražati. Nasprotno, sprošča se, dviga se, plemeniti se in brez vseh mestnih kužnih živí uživa hladni vetrič, ki samo boža drevje in valove...«

»Kje si to bral?«

»V knjigi, ki jo je Bog napisal in ki ji je ime Narava. Napisana je s tako velikimi črkami, da jih samo slepci, kakršni si ti, ne morejo brati.«

»Kaj hočeš s tem reči?«

»Reči hočem, da se ti po tolikšni hladnosti in brezbriznosti ta nenadna navezanost, to oboževanje, ta ljubezen do samote in kmečkega življenja niso rodile kar tako meni nič tebi nič. Nekaj drugega je imelo prste vmes, da je uresničilo ta čudež... nekaj...«

Stefan mi je ostro pogledal v obraz.

»Ti si vrag!« je rekel.

»Ali bolje, samo bister sem. Ta lastnost je v Grčiji zelo običajna. Govóri torej!«

»Ne oporekam. Sicer bi ti bil povedal sam in tvoji dušeslovni poizkusi so bili kaj nepotrebni... Tvoja neumnost je v tem, da misliš, da sem se zaljubil v kakšno kmečko dekle.«

»Zakaj pa ne? Ali takšne idilične ljubezni nimajo svojega čara? Ali nisi že srečal v pravljicah marsikakšno pastirico, ki se je vnela za kraljevega sina?... Sicer pa pusti, da ti povem svojo misel: povsod so mi ljube skrajnosti. Med cveticami si želim skratko in malo ali prežlahtno vrtnico, ki jo gojimo po vrtovih, ali pa skromno pasjo vijolico s hribov, med ženskami pa bodisi kraljično bodisi pastirico... Med tema dvema skrajnostima najdem samo povprečnost in paberke. Vpričo tebe pa že izgubljam svoj prvi vtis: morebiti bi bilo smešno, če bi se zaljubil v kmečko dekle. Pač pa bi sodil, da se ti je okus spridil, če si se zaljubil v kakšno bogato dekle iz podeželja, hčer žitnega trgovca ali kramarja, parodijo, karikaturu izobrazene ženske.«

»Kratko in malo, ti me dolgočasiš in samemu sebi zaman beliš glavo. Ali si bral Teokrita?«

»Jaz bi ti lahko zastavil isto vprašanje.«

»Kako se začenja tretja idila?«

»Počakaj hip. Tretja idila ima naslov »Komos... Da! Κομῶδες ποτὶ τὸν Ἀμαρυλλίδα... Kaj pa imata tukaj opraviti Teokrit in njegov Amaryllis?«

»Kaj imata opraviti? Amaryllis je ime tisti, ki sem ob niej vzljubil samoto, da se poslužim tvojih besed...«

»To so uganke: Amaryllis ni žensko ime...«

»Dal sem ji ime Amaryllis. Potrpi še malo, pa boš vedel, zakaj in kako.«

»Torej le prihajaš pit k mojemu studentu. Sprva ni šlo za kmečko dekle. Zdaj priznavaš Kaj pa je Amaryllis drugega kakor predstavnica ljubke pastirice?«

»Ne, moja Amaryllis združuje v sebi obe skrajnosti ženske popolnosti, kakor jo ti razumeš.«

»To se pravi?«

»Ona je kmetica na kmetih in kraljica v mestu!«

In ponos mu je navdajal glas, medtem ko je izgovarjal zadnje besede.

»Ah, tako. Opažam, da postajajo stvari resne... Lep predmet za pravljico. Govori torej in začni z začetkom. Razumem zdaj, zakaj si si želel nocoj moje družbe: v tebi vrejo vtisi in spomini in rad bi odložil na moj hrbet, kar sam odveč nosiš.«

»Jaz pa sem uganil tvojo radovednost in da te malo kaznujem, ti ne bom ničesar povedal, dokler ne povečerjava. Lačen sem... hudo lačen!...«

»Lepo čustvo, ki pospešuje tek!«

»Kadar se srce posti, je želodec lačen... Kadar sem žalosten ali jezen, sem lačen; veselje ali pričakovanje sreče mi jemljeta tek.«

»Ali naj torej jaz izgubim svojega, da pričakam Amaryllis?...«

Med večerjo sva molčala.

In celo po večerji sem moral Štefana dva- ali trikrat pozvati, naj drži oblubo. Po navadi tistih, ki bi za vse na svetu radi nekaj povedali, se je delal, kakor da odlega svojo izpoved od enega trenutka na drugega.

Ko so nazadnje morski valovi že rahlo plivkali do najinih nog ter se razblinjali v srebrno peno in ko je iz oddaljenega gledališča komaj še prihajalo strastno ječanje »Somnambule«, je moj tovariš nazadnje le pristal, da bo tej noči simfoniji pridružil svoj tih in zaupni glas. Najprej pa me je obsodil — spet zato, da bi pridobil časa — naj na glas preberem v luči nabrežne svetilke pismo, ki mi ga je bil svoj čas pisal in ki mi ga je dal v roko šele to uro.

II.

»Odveč je, da bi ti pisal, kako nesrečen sem bil na tem potovanju. Sam veš, da sem predvsem suhozemno bitje. Kakor hitro se spravim na morje, postanem brezdušen zavoj, zaboj, kar koli že... tako da bi me lahko poslali kot pomorsko tovorno blago, kar bi bilo ceneje, namesto da prav po nepotrebnem plačujem vozovnico.«

ki so ga zapirale visoke gozdnate gore razen na enem koncu, ki ga je zaljšal trak morske sinjine. Jahala sva mimo nežnozelenih polj, zakaj žito še ni bilo popolnoma zrelo, in potem sva dospela v gaj samih platan. Nazadnje sva v gosti in vonjivi senci borovcev v drncu

* Belo, nagubano krilo, ki ga nosijo grški evzoni.

prijahala do posestva mojega strica in razjahala pred vrati graščine. Ta graščina ni veliko poslopje: bolj je podobna mlinu na veter in ima samo dvoje prostorov. Ali njena lega je vilinsko lepa. Prav pod njo prihajajo morski valovi in se lomijo, medtem ko se na oni strani v stopnjah dviguje gora kakor orjaške stopnice, ki v-

dijo do neba, gora, vsa porasla z borovci, bresti in velikimi hrasti. Okoli graščine se razvrščajo bele hišice in kočice kmetov, nekoliko dalje pa kaže gol in raven prostor, kje je gumno. Pripravljeno je, da sprejme bodočo žetev... Notranjost graščine je strašna. Stropi so leseni, tvorijo jih slabo obte-sane deske, počrnele v dimu. Stene so pobeljene z apnom. Okna so ozka in neudobna. In pohištvo!... Moj Bog, kako bom neki spal na teh trinožnikih, ki so nanje položeni skrivenčeni plohi?... Čuvaj mi je pač obljubil, da jih bo izravnal, ko bo razgrnil po njih volnene odeje, ki je šel ponje h kmetom. Nimam pa nič zaupanja v snažnost teh odej...

Kmetje, ki so me prišli pozdravit, so videti vsi pošteni in dobri ljudje; njihova telesna snaga pa ni enaka čistosti njihovih duš. Če bi jih bilo mogoče poslati vse v kopel, bi jih nato pač povabil vse skupaj v graščino!... Čuvaj se hvali s svojimi kuharskimi zmožnostmi in meni v čast je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da je pripravil večerjo. Popoldne sem bil namreč pojedel ob prihodu v naglici samo nekaj jajec, presnega masla in mleka! Ti pridelki so mi ljubši kakor kuha mojega čuvaja! O ubogi moj želodec, kakšna je bila godlja, ki je v njej plavala kokoš, ki smo jo jedli nocoj?... Nesrečnej, mnogo si pojedel, ker si bil lačen! Toda ne boj se: tistih petdeset čebul, ki jih je bil narezal vanjo, bodo vse omehčale... Z jutrišnjim dnem bom moral biti sam nekolikanj za kuharja. Še tega mi je bilo treba!

Ko je sonce zahajalo, sem bil šel zdoma na kratek sprehod. Kako je tukaj vse divje! Vse živali v vasi, od kokoši do... žensk, vse se je razbežalo, ko me je zagledalo. Zdi se, da jih navdaja moja zunanjščina, moja obleka s strahom in nezaupanjem; celo psi strahotno lajajo nad menoj! Da se izognem njihovemu pozdravljanju, bom moral morebiti nositi fustančelo te dni, ko bom tukaj jetnik... In vaška dekleta!... Kakšna poezija je na teh divjih živalicah! Umazane so, razkuštranih las, zagorelih lic, ustrojjenih rok od umešanja in ožemanja, bose noge pa jim pokriva prah in blato... O ljubke gozdne nimfe! O junakinje iz idil! O Muze trčenih pesnikov, ki vas opevajo, ker vas gotovo niso nikoli videli, prihranite za druge svojo naklonjenost in svojo ljubezen, ohranite svoje čare za paličarje, za vaške peteline... Ah, ne, tisočkrat hvala! Bog mi prizanesi z vami!

Zares, lepo je bilo, ko se je dvigala nocoj luna med drevjem. Ali komaj sem se bil spozabil na balkon, da bi tam v blede mesečini spil svojo črno kavo, že me je stresel ponočni vetrič: zabeležlo me je in moral sem se zapreti v svojo sobo. Kakšno podnebje! Moral tega mi je še treba, da si nabere ozeblin sredi majnika!...

Čuvaj je imel prav, ko mi je svétoval, naj se pokrijem ponoči z njegovim ogrinjačem. Ogrinjač? Kakor da sem v kakšnem kleftekem* brlogu!...

Pišem ti na okorni mizi, ki mi služi kot pisalnik. Lahko bi pa tudi služila mesarju, da bi na njej razkosaval svoje koštrune in svoja teleta. Miza je izdelek odličnega mizarja, tukajšnjega mlinarja, kakor mi je povedal čuvaj. Petrolejka, ki se strašansko kadi, mi daje svojo motno svetlobo. Napol slep sem od njene rdečkaste luči in duh, ki prihaja od nje, me duši... Ugasnil bom in se spravil spat. Slišim sovo, ki mi v daljavi kliče: »Spi! Spi!« Pha, polnoč je blizu. Pa lahko noč!...

In... dobro jutro! Zakaj, vendarle se daní, hvala Bogu. Konec je te preklete noči, ki se je vlekla, kakor da se nov Herkul rodi... In »Kazamias** trdi, da so majniške noči kratke!... Drugod že, ne pa v čudovitem gnezdu mojega gospoda strica. Ah, moral si bom nalepiti gorčičnih obližev na hrbet. Ledja me bole, kakor da so me pretepli. Odeje iz robate volne pa so mi spraskale obraz in roke kakor mačji kremplji.

Obžaluj me! Obžaluj človeka, ki je obsojen, da ostane tukaj še deset dni in deset noči, dve sto in stiriideset ur! Kako jih bom prebil?... Z branjem? Dolgočasim se! — S sprehajanjem? Truden sem! — S kramljanjem? S kom in o čem, prosim te!... In misel, da nikakor ne morem poprej od tod, je višek moje žalosti. Kako da sem se tako zlahka dal ujeti v stričevo mrežo! Prišel sem sèm, pravi, da si odpočijem od napornega študija. Toda čaka me najhujša nesreča: postal bom nevrastenik in končal bom s samomorom.«

»Prav vsega te spoznam v tem pismu, kakršnen si s svojo svojevrstno dovtipnostjo. Samo nečesa ne razumem: zakaj mi tega pisma nisi odposlal?

* Klepti so hribovci pod Olimpom in Pindom; žive večidel od razbojništva. ** »Kazamias« je grški koledar.

»Nisem ti ga poslal iz prav preprostega razloga. Ko sem rekel čuvaju, naj mi dobi nekoga, ki bi mi odnesel pismo na pošto (vidiš torej, da v kraju, kjer živi moj stric, ni pošte), mi je odgovoril, da je še časa zadosti, ker da odhaja pošta v Atene šele čez dva dni... Dva dni pozneje pa so se bile stvari tako zasukale, da se mi je pismo zdelo smešno... in da sem ga spravil v svojo listnico, namesto da bi ti ga poslal, pa da sem ti ga izročil... šele nocoj.

»Ali boš že govoril!« —

»Navsezgodaj sem kakor drugi Robinzon poskušal najti nekaj, kar bi mi zagotovilo mirnejšo noč. Najprej sem se lotil ležišča in si pripravil slamnjačo. Zadelal sem vse luknje v sobi s praškom in dal opariti plohe v postelji. Nazadnje sem postal prvič v svojem življenju dovršen hišni gospodar. Vrh vsega sem izjavil čuvaju, da mi nad vse ugaja pečenka. Tako sem se izognil njegovim kuharskim poskusom. In ob Sandeaujevi »Madelcini« sem, hvala Bogu, prebil popoldanske ure, ne da bi se bil prav zavedal, kako. Ko se je zvečerilo, je prišel neki kmet in me povabil na sprehod v gozd. To mi ni bilo po volji, a nisem hotel, da bi mislil, da sem visokonos, zato sem šel z njim. Resnica je, da mi ni bilo žal. Narava je bila v svojem polnem krasu in zemlja, pokrita s tratino in cveticami, je izpuhtevala čudovit vonj... Toda dolgočasil sem se s svojim tovarišem, ki je bil vrhu vsega gluhi, kakor sem kmalu opazil. Dobra stran tega sprehoda pa je bila predvsem ta, da sem prišel domov pasje lačen. Zato sem krenil naravnost v graščino in planil nad pečenko. Svoj živ dan še nisem toliko pojedel! Čuvaj me je spoštljivo gledal... Ko sem vstopil v svojo sobo, sem takoj zagledal posetko na svojem vzglavju, kar me je prese-netilo. Na njej je bilo ime: »Anastasios P...« Prvič v življenju sem bral to ime. Na posetki je bilo nekaj v drobnih črkah s svinčnikom napisanega.

(Dalje.)

Divje planine v obmejnem predelu med Grčijo in Albanijo. Po takem svetu je potekala večina dosedanjih bojev med Grki in Italijani.

V egiptovski puščavi: oddelek francoskih spahijev, ki sodelujejo v sedanji angleški ofenzivi proti italijanski Libiji.

Nekaj o novi grški književnosti

O moderni grški književnosti je mogoče govoriti šele po osvobodilnih bojih izpod turškega jarma v 19. stoletju, v dobi »filhelenizma«, ki je razvnel evropsko javnost. Za idealnimi cilji modnega filhelenizma tiste dobe so se seveda skrivale politične koristi takratnih velesil Anglije, Rusije in Francije, ki niso mogle dopustiti, da bi tako važna ozemeljska točka kakor je Grčija zapadla vzhodnemu območju, zaradi česar so ji tudi pomagale pri njenih borbah za svobodo. Grki pa so si na drugi strani prizadevali, ohraniti si naklonjenost evropskega Zahoda tudi zanaprej. Zato so z vsemi silami pobijali Fallermayerjevo tezo, da pravih potomcev starih Grkov sploh ni več in da je bilo filhelensko navdušenje neupravičeno. Tako so storili usodno napako, da so uvedli stari atiški jezik, ki bo zdaj že kmalu dva tisoč let mrtev, kot knjižni jezik. Književnost, ki se je razvijala v tem jeziku, je bila ljudstvu, govorečemu novogrški jezik, popolnoma nedostopna. Tako opazamo pri Grkih isti pojav kakor pri Srbih pred Vukom Karadžićem, ko so tudi namesto narodnega knjižnega jezika uporabljali slovitost »slavenoserbsčino«. Najznamenitejši pesnik v starem jeziku je bil Aleksander Rangavis (1810—1892), čigar zasluga pa je večja v tem, da je nekaj znamenitih del svetovne književnosti prevedel v staro grščino. Žarišče tega »klasicizma« v književnosti je bila atenska univerza (od 1837).

Pomembno je ime pesnika grške narodne himne, Dyonisa Solomosa (1798—1857), vzraslega v italijanskem kulturnem območju. Njegova lirika se je naslanjala na narodno poezijo in je prinesla občuteno umetnost namesto praznega stihotvorstva. Pomemben je tudi romantik Aristotelis Valaroitis (1824—1879), ki je

ustvarjal izven italijanskega kulturnega vpliva in se naslanjal na Byrona in še bolj na Victorja Hugoja.

Proti koncu stoletja se je v poeziji vedno bolj uveljavljal narodni jezik, medtem ko se je v prozi ohranjal stari jezik, v katerega so se vtihotapljali bizantinski in novogrški drobci. Odkrito je nastopil proti staremu jeziku in proti novi jezikovni čobodri pariški profesor Jean Psichari, rojen Grk, ki je v satiričnem »Potovanju po Grčiji«, ob katerem se spomnimo Levstikovega »Potovanja od Litije do Čateža«, svojim rojakom dokazal nesmiselnost njihovega početja. Ta, v novogrščini napisana duhovita satira, je izzvala vihar ogorčenja pri »akademikih«. Toda led je bil za narodni jezik prebit.

Leta 1900. je izšel Pallisov prevod Svetega pisma v novogrščini. Prišlo je do krvavih nemirov, ker so se jezikovna vprašanja navezovala na verska in politična vprašanja. Leta 1903. je prišlo do neredov pri novogrški predstavi Ajshilove »Orestije«. Šele okoli leta 1920. se je popolnoma uveljavil novogrški narodni jezik kot knjižni jezik.

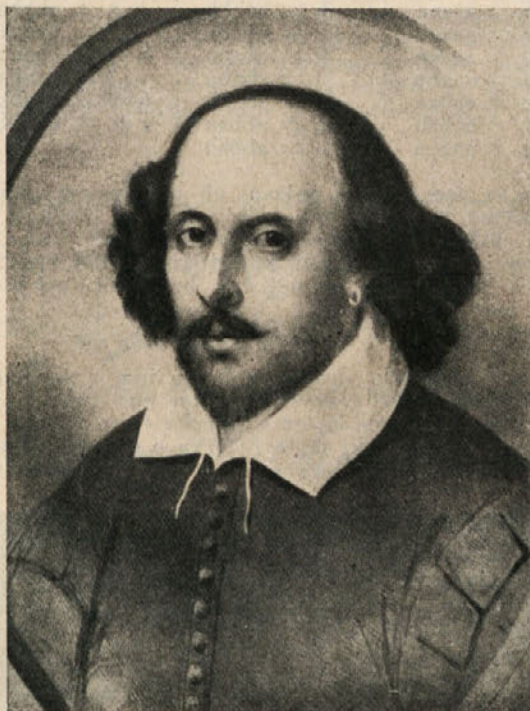
Zunanje in notranje ovire po tem letu (poraz v grško-turški vojni leta 1922., republika 1924. itd.) so ustavile kak pomembnejši razvoj grške književnosti v novogrškem narodnem jeziku. Žarišči grškega literarnega življenja sta bili dolgo celo izven Grčije, v Aleksandriji in Kairu.

Sedanja generacija književnikov se zbira okoli »Revue Grammata«. Najznamenitejša imena so: Kostis Kavafis, ljubljenec grške literarne publike, Sikelianos, obnovitelj delfskih iger (od 1927), novelist Nirvanas, izredno plodovit pripovednik Vutyras, zelo upoštevan prozaist Xenopilos, pisec gorskih povesti Travlandonis, naš avtor Georgios Drosinis, čigar »Amaryllis« je bila prevedena že v skoraj vse evropske jezike

M. Javornik

»Jaz sem nezakonski sin slovite dedinje Tudorjev, kraljice Elizabete Angleške. Pa moja kraljevska mati me ni marala spoznati za svojega, ker je hotela do smrti veljati za »deviško kraljico«, za ženo brez moža.

Ker sem vedel za vse skrivnosti svoje matere in angleške kraljeve hiše, me je moja vzvišena mati preganjala. Neprenehoma so me zalezovali in opazovali, noč in dan sem bil v strahu za svoje življenje.

William Shakespeare.

Toda hotel sem te skrivnosti za vsako ceno sporočiti zanamcem, da bi vsaj pred bodočnostjo dobil pravico, ki mi jo je sedanost odrekla. Po tej pravici bi moral biti jaz knez Walleški, naslednik angleškega prestola in za Elizabeto kralj. A če bi bil svoje zahteve uveljavil, bi bil ob glavo. Enake usode bi bil deležen, če bi bil komur koli izdal svojo skrivnost. A ta je bila pretežka, da bi jo mogel nesti s seboj v grob.

Zato sem svojo težko in nevarno skrivnost s tajno pisavo zakrinal v besedilu obsežnega pisanega dela in jo tako sporočil bodočnosti. To delo sem izdajal pod različnimi sposojenimi imeni, največ pod imenom neznanega gledališkega igralca, ki se piše William Shakespeare. Za bodoče razodetje nevarnih stvari sem moral najti novih poti, ki jih ob mojem času niso poznali niti najbolj prevežani.

Da nisem zaradi svoje skrivnosti ravnal tako, bi marsikateri naš pisatelj nikdar ne užival slave zaradi svojih del, ki so moja stvaritev. Več pomembnih skrivnosti sem s skrivno pisavo zakrinal v delih E. Spenserja, Chaucerja, Peeleja, Greeneja, Marloweja, dokler nisem vzel ime Williama Shakespeara.

Več zgodovinskih iger, burk in žaloiger, priobčenih pod Shakespearejevim imenom, je dobilo trajen sloves. Sklenil sem pisati v teh oblikah, ker sem sam bil priča usodnim dogodkom, da bi zanamcem ohranil podobo

resnične zgodovine. Shakespearejeve krinke nisem odvrigel tudi potem, ko je bil resnični Shakespeare že mrtev, zakaj pod drugim imenom bi moje skrivnosti ne bile tako varno spravljene.

To delo je največje mojega časa. Njegov sloves bo segel čez morja do najbolj daljnih dežel. Ko bo svet zvedel, da so to dela Francis Bacon, bo ime tistega, ki bo moje skrivnosti odgonetil in razodel, deležno enake slave kakor moje ime.

Ko drugi pisatelji takoj prejema plačilo za svoje delo, pa jaz čakam svojega od bodočih ljudi: prihodnost mi bo morala pravično poplačati sedanje pozabljenje. Bodoča ljudstva z daljne obale bodo pričala o besedi, ki pravi: »Nihče ni prerok doma.« Čakam na dan pravice...

Francis Bacon.«

S temi besedami bi se dalo v kratkem izvlečku posneti eno najpresenetljivejših odkritij iz kulturne in splošne zgodovine novega veka — odkritje o skrivnosti Shakespeara in angleške kraljice Elizabete, oziroma odkritje o tem, kdo je pravi pisec Shakespearejevih dram in da je ta, pravi pisec, bil Elizabetin nezakonski sin in nihče drugi, kakor veliki angleški modroslovec, naravoznanec in pravnik Francis Bacon Verulamski, za katerega tudi svet ni vedel, da je Elizabetin sin.

Do teh odkritij in ugotovitev je pripomogla ena najpomembnejših, čeprav na splošno malo poznanih ved, kriptografija ali skrivnopolje, ki ji je namenjena zelo pomembna, če ne odločujoča vloga pri raziskavanju resnične novejšje in najnovejšje svetovne zgodovine, katere pota, zapleti in prava gibala so dosti skrivnostnejša in sodobni splošnosti nedostopna, kakor pa sploh domnevamo.

Utemeljeni dvomi o tem, ali je zgodovinski Shakespeare res pisec nepreglednega števila mojstrov, so že stari in književnost, ki se je s tem vprašanjem ubadala, zlasti v anglosaškem svetu, obsežna. Vse, kar je o resničnem Shakespeareju prijemljivo znanega, izključuje možnost, da bi ta človek bil res genij, čigar svetovni simbol je ime Shakespeare. Redki pisani dokazi govore, da je človek tega imena bil potepuški igralec, pijanec in pravdač, človek brez velikih duševnih darov in izobrazbe.

Vsa Shakespearejeva dela pa pričajo, da je njihov tvorec moral biti vpeljan dvorjan, evropsko razgledan diplomat, mnogoznanec, ki je obvladoval ne le politiko in pravo, temveč tudi vso znanost svojega časa, staro in novo modroslovje, bajeslovje in zgodovino — in da je bil seveda genij, umetnik kakor jih je bilo človeštvu malo danih.

To očitno nasprotje med resničnim Shakespearejem in med pesnikom »Romea in Julije«, »Macbetha«, »Sna kresne noči« in drugih dram je bilo in je še polno skrivnostne privlačnosti. Shakespearejeva dela vsebujejo veliko temnih, nejasnih mest in navidez nesmiselnih besedi, s katerimi niso navadni, opredeljujoči umetnostni zgodovinarji vedeli, kaj bi in so jih pripisovali piščevemu iskanju čudaštev ali tiskovnim pomotam.

Prav ta mesta pa so že dolgo vlekla nase pozornost kriptologov, skrivnopoljev, ki so jih skušali razvozlati z različnimi skrivnopoljskimi načini in ključi, z anagramatiko — vedo o zamenjavah v napisih, in z vsemi bistroumnostmi modernega skrivnopoljsja ter šifer. Ugotovili in razvozlati so marsikaj, toda do konca svetovne vojne ni nihče odkril, da bi v izvirnih izdajah Shakespearejevih del utegnulo biti skrivnopoljske posebne vrste nartno uporabljano in da bi v njihovem besedilu bila skrita sporočila, izredno pomembna za kulturno in politično zgodovino sveta.

Good Frennd for Iesus SAKE forbeare
 To digg TE Dust EndoAsed HE!Re!
 Blese be TE Man T spares TEs Stones
 And curst, be He T moves my Bones

Napis na Shakespearejevem grobu.

Ameriški polkovnik Fabyan je bil med zadnjo svetovno vojno dodeljen kot prvi strokovnjak v vodstvu zavezniške skrivne obveščevalne službe v Parizu. Načelnik te službe je bil francoski general Cartier, eden prvih skrivnopoliscev in dešifrirnih strokovnjakov sveta, ki je Fabyanovo vestno in pogosto genialno delo zelo cenil. Polkovnik Fabyan je po vojni uredil v Riverlandu (zvezna država Illinois, USA) svoj urad za raziskovanje skrivnopolisja. Njegova sodelavka je bila gospa Elizabeta Wells-Gallup.

Fabyan in Gallupova sta začela po načrtu kriptološko raziskavati književna dela iz Shakespearejeve dobe.

Prvi migljaj za nadaljnje smotrno delo sta dobila v starem napisu na Shakespearejevem grobu. Ugotovila sta, da so v napisu črke treh različnih vrst. Razliko med posameznimi vrstami črk — kakor jih vidite na sliki tega napisa — razloči na prvi pogled samo vajeno strokovnjaško oko, s povečalom pa tudi marsikdo drugi. Tri različne vrste črk označujejo skrivnopolisni način, ki nosi ime po izumitelju, nemškemu učenjaku Fridericiju. S Fridericijevim ključem sta Fabyan in in Gallupova — pa ne samo ona — razbrala iz Shakespearejevega nagrobnega napisa naslednji angleški stavek:

»Fr. Bacon hazards one cipher in a MS within Wm. R.«

Smisel tega stavka bi bil, da je Bacon uporabljal šifro, skrivnopolisje, v rokopisu nekega Wm. (William) R. Kratica Wm. je v angleščini običajna in jasna, preglavice je delala samo začetnica R.

Ali naj bi to bil William Rawley, Baconov tajnik, ali pa so se pri šifriranju v nagrobnem napisu zmotili in zamenjali skupino črk, ki po Fridericijevem načinu pomenijo S, za skupino R? Verjetneje je bilo, da gre za šifrirno pomoto, zlasti še, ker je bil ta napis pač — na Shakespearejevem grobu.

Vsekakor je razvozlanje tega napisa dalo iskalcema pomemben migljaj, da sta začela kriptološko preučevati Shakespearejeva dela in pa spise Francis Bacona.

V enem prvih Shakespearejevih dramatičnih del, v igri »Love's Labour Lost«, ki med drugimi deli zelo jasno dokazuje, da jo je mogel napisati samo prevejan in povsod vpeljan dvorjan, dobimo med drugimi nejasnimi mesti in izrazi tudi nemogočo in dolgo latinsko skovanko »honorificabilitudinitatibus«. Ta se raziskujočim skrivnopolisem ni zdela samo igračkanje prešernega, posebnosti išočega pisca. Vzeli so jo kot anagram ter dobili po pravilih anagramatične zamenjave iz njega latinski stavek: »Hi ludi F. Baconis nati tuiti orbis« — »Te igre F. Bacona so ohranjene vesoljnemu svetlu«.

Nov migljaj na zvezo med Shakespearejevimi deli ter Elizabetinim kanclerjem Baconom Verulamskim.

Raziskavanje Baconovih spisov — tistih, ki so bili izdani in znani pod njegovim imenom, je pokazalo, da je Bacon v delu »Advancement of learning«, in sicer v izdaji iz leta 1623. priobčil svoj skrivnopolisni sistem in njega ter njegovo uporabo tako natančno opisal, da bi bilo to moralo zgodovinarje naravnost v nos dregniti, če bi se bili z njegovim delom kaj globlje bavili. Toda treba je bilo natanko tri sto let, da sta Fabyan in Gallupova prišla do spoznanja, da morda Bacon ni izumil svojega sistema samo, da bi vzbujal videz učenosti, temveč da ga je utegnil tudi sam uporabljati. Bacon je omenil svoj skrivnopolisni sistem že v prvi izdaji tega dela, 1605., a ga ni natančneje opisal. V njegovih, Shakespearejevih in drugih delih, ki so izšla med gornjima letnicama, je ta skrivnopolis pogosto, na neštetihih mestih uporabljen. Toda Baconovim sodobnikom ni prišlo v

glavo, da bi bili iskali, če ni izumitelj svojega skrivnopolisja že kje sam uporabil. Bacon je po osemnajstih letih videl, da mu od sodobnikov ne grozi, da bi prišli na sled njegovi skrivnosti, morda se je pa tudi bal, da je sploh nihče ne bo našel, zato je v izdaji iz leta 1623. še enkrat opozoril na svoj skrivnopolisni sistem. A tudi to pot zastoni, dasi je njegov skrivnopolis v omotični goščavi šifrirnih sistemov morda najpreprostejši.

Vsa skrivnost Baconovega skrivnopolisja je v uporabi dveh različnih vrst tiskarskih črk. Le-ti se zamenjavata in ponavljata po posebnem ključu. Za vsako črko skrivnopolisja je potrebnih pet navadnih, poljubnih črk. Z menjavo in prestavo te ali one vrste črk dobimo vso abecedo, ki je po številu črk petkrat daljša od navadne. Za črko a v skrivnopolisu potrebujemo po Baconovem ključu pet poljubnih črk vrste a, za črko b štiri poljubne črke vrste a ter eno poljubno črko vrste b. A in b pomenita torej vrsto (obliko) črk in bi bila skrivnopolisna abeceda naslednja (prilagojena delno naši pisavi):

a = aaaaa	h = aabbb	p = abbba
b = aaaab	i (j) = abaaa	r = baaaa
c (č) = aaaba	k = abaab	s (š) = baaab
d = aaabb	l = ababa	t = baaba
e = aabaa	m = ababb	u (v) = baabb
f = aabab	n = abbaa	z (ž) = babbb
g = aabba	o = abbaa	

Vse se nam docela pojasni ob preprostem primeru. Če hočemo n. pr. v stih »Največ sveta otrokom slihi Slave« skriti po Baconovem sistemu besedo »brdo«, moramo najprej stih — ali kateri koli drugi stavek — razdeliti na skupine po pet črk, brez ozira na stavke, ločila, besede:

Največ svet aotro komsl išsla ve

Začetnica besede »brdo« je b. Ta ima v skrivnopolisu (glej abecedo) štiri črke vrste a ter eno vrste b. Črka r ima eno črko vrste b, ter štiri črke vrste a; črka d tri črke vrste a, dve črki vrste b; črka o dve črki vrste a, tri črke vrste b. Razlika je le v tem, kje črke stojе.

Francis Bacon Verulamski.

Za vrsto a vzamemo n. pr. navadne tiskarske črke, za vrsto b pa, recimo, polkrepke, ali kurzivne, ali kako drugo vrsto, različno od vrste a. Če vzamemo kurzivo za vrsto b, bi bila beseda »bodo«, skrita po Baconovem sistemu v Prešernov stih, zapisana takole: v prvi skupini črk pride kurzivno zapisana črka e, v drugi č, v tretji r in o, v četrti o, m in l. Zunanja oblika te šifrirane besede bi bila:

Največ sveta otrokom sliši Slave

Zadnja skupina črk in še dve na koncu ne prihajata v poštev. Kdor hoče skrito besedilo brati, mora jasno besedilo razdeliti v skupine po pet črk ter ugotoviti, na katerih mestih v skupinah stoje črke druge vrste, pa dobi skrito sporočilo.

Po tem ključu sta Fabyan in Gallupova — zlasti ta — raziskala vse Baconovo in Shakespearejevo delo ter dela raznih pisateljev, Shakespearejevih sodobnikov. Bilo je to ogromno, neukemu človeku nadčloveško delo, zakaj razlike med obema vrstama črk v tedanjem tiskarstvu niso bile tako vidne, kakor v primerjavi, ki smo jo zaradi razumljivosti navedli prejle. O tem nam priča odlomek iz Baconovega znanstvenega dela »De augmentis scientiarum«. Na prvi pogled ne opazimo v črkah nobene razlike, kakor je ni za Bacona in pozneje

Igo omni officio, ac potius pietate erga te; ceteris satisfacio omnibus: Mihi ipse nunquam satisfacio. Tanta est enim magnitudo tuorum erga me meritorum, ut quoniam tu, nisi perfectâ re, de me non conquiesci; ego, quia non idem in tuâ causâ officio, vitam mihi esse acerbam putem. In causâ hæc sunt: Ammonius Regis Legatus apertè pecuniâ nos oppugnat. Res agitur per eosdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur. Regis causâ, si qui sunt, qui velint, qui pauci sunt, omnes ad Pompeium rem deferri volunt. Senatus Religionis calumniam, non religionem, sed malevolentiam, et illius Regiæ largitionis invidiam comprobat. &c.

Primer tiska z dvojnimi črkami iz Baconove knjige »De augmentis scientiarum«.

opazil noben bralec, kaj šele da bi bil iz razlike dognal sistem. Pri natančnejšem ogledovanju pa bomo videli, da sta n. pr. črki f v prvi vrsti drugačni kakor f v tretji vrsti. Razliko vidimo pri istih črkah konec 6. vrste. Dveh vrst sta n. pr. tudi črki p v 1. in v 7. ali 9. vrsti, ali pri črki t v besedi »pietate« v prvi vrsti — itd. Po večalo bi nam pokazalo še več razlik.

Uspeh, ki sta ga s tem mučnim in potrpežljivost zahtevajočim raziskavanjem ameriška znanstvenika dosegla, je bil naravnost grozotno presenetljiv. Iz raznih Shakespearejevih in drugih sodobnih del sta razvozlala celoten življenjepis F. Bacona. Iz življenjepisa, ki se bere kakor zgodba iz sanj, izhaja v glavnem tisto, kar je v prvi vrsti napisano na začetku teh izvajanj — izhaja razodetje, da Shakespeare ni bil drugi kakor Bacon sam, da je pisal drame, da bi lahko vanje skrill svojo pretresljivo zgodbo in ohranil bodočnosti resnico o enem najmračnejših, najviharnejših poglavij angleške zgodovine. Iz tega življenjepisa je razvidno, da je Bacon bil nezakonski sin kraljice Elizabete, da je bil njen nezakonski sin tudi grof Essex, ki sicer velja le za Elizabetinega ljubimca; da ga je Elizabeta dala umoriti, ko je skušal uveljaviti svoje naravne pravice do angleškega prestola.

Odlomki tega življenjepisa so bili skriti v naslednjih delih F. Bacona:

A Declaration of the Treasons of Essex, Of the Advancement of Learning, Novum organum, The Parasceve, History of Henry the Seventh, Historia ventorum, Historia vitæ et Mortis, De augmentis (izdaji 1623 in 1624), The Essays, New Atlantis, Natural History.

V Shakespearejevih delih so bili odlomki življenjepisa skriti v naslednjih dramah: Sen kresne noči, Mnogo hrupa za nič, Beneški trgovec, Kralj Lear, Rihard II., Romeo in Julija, Pericles, Sir John Oldecastle, The Whole Contention, The First Folio.

Razen v Baconovih in Shakespearejevih delih sta našla raziskovalca odlomke tudi v naslednjih knjigah:

Timothy Bright: A Treatise of Melancholy.
Robert Burton: The Anatomy of Melancholy.
Robert Greene: The Mirror of Modesty, Planchtomachia, Euphues, Morando, Perimedes, Pandosto, The Spanish Mascarado.

Ben Johnson: The Folio.
George Peele: The Arraignment of Paris.
Edmund Spenser: Shepherds Calendar, Complaints, Colin Clout, Fairy Queen.

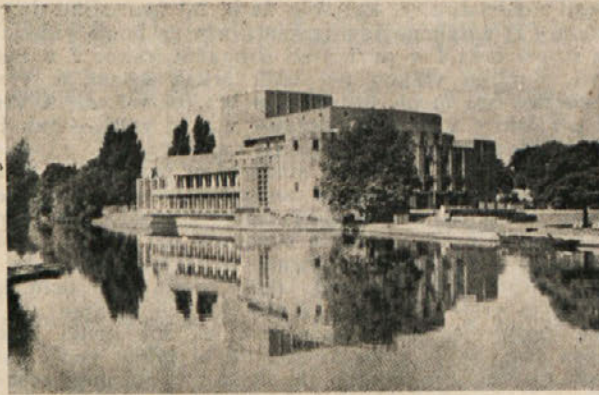
Iz življenjepisa je razvidno, da Bacon ni napisal samo Shakespearejevih dram, temveč tudi dela omenjenih pesnikov, da je torej Bacon bil Shakespeare, Johnson, Greene, Burton, Spenser, Peele; skratka, da je vsa cvetoča angleška književnost v 17. stoletju stvaritev enega samega človeka, Francisa Bacona Verulamskega, ki je potemtakem bil eden največjih genijev človeškega rodu v vseh znanih časih, dasi ni v življenjepisni nikjer rečeno, da so prav vsa dela pod temi imeni njegova.

Ta čudovita odkritja so, ali vsaj bi — če bi ne bilo vojne — vzbudila ogromno presenečenje, čeprav so bila od l. 1938. šele znana v glavnem skrivnopsnim strokovnjakom. Sprožila so dosti zagovorov in občudovanja, a še več nasprotja ter omalovaževanja. Glavni očitnik raziskovalcema je bil, da so njuna odkritja samo plod zgrešene vneme, zmotne domišljije, če ne celo sleparstva. Ni čuda: odprla so novo ogromno delo za literarne in splošne zgodovinarje; če bi se uveljavila, bi prevrgla goro ustaljenih pojmov in resnic.

V tem članku ni prostora za razpravljanje o tem, koliko so ta odkritja verjetna in potrjena. Navedem naj samo dve dejstvi, ki močno potrjujeta njihovo pravilnost.

Francoski general Cartier, veliki, po vsem svetu priznani strokovnjak za skrivnopsije, pravi v svoji knjigi »Un problème de Cryptographie et d'Histoire« o delu polkovnika Fabyana in ge. Gallupove:

»S skrivnopsnega stališča ni mogoče delu v ničemer oporekati. Vsa dela, ki nosijo znamenje (Fabyanovega) zavoda za preučevanje, zaslužijo popolno zaupanje in hvalo, za katero sem srečen, da jo morem ponoviti tudi tu. Skliceval sem se (v tem delu) na vrsto uradnih

Novo Shakespearejevo gledališče v Stratfordu, igralčevem rojstnem kraju.

pričevanj v podporo zgodovinskih sklepov, ki se zdi, da izhajajo iz dešifriranega besedila... Čisto tehnično delo teh skrivnopicsev kaže visoko skrivnopišno omiko in sposobnosti, kakor sem jih redkokdaj srečal v svojem dolgem delu, čeprav me je služba spravljala v stik z najodličnejšimi skrivnopišnimi strokovnjaki vsega sveta... Zavod, ki je to raziskaval in ki nosi odgovornost za odkritja, so tvorili strokovnjaki, o katerih pristojnosti ne more biti spora in o popolni pravilnosti dela, o katerem se mi ne zdi mogoče dvomiti... Profesor angleške književnosti, ki je v začetku dvomil o tem delu, a ga je potem na mestu samem lahko preučeval, pravi: »Delo, ki ga (Fabyanov zavod) opravlja, je moči primerjati z delom naših najboljših raziskovalnih ustanov.« Moje lastno delo mi dovoljuje, da to pohvalno sodbo popolnoma potrdim.«

Drugo dejstvo je presenetljivo stvarno potrdilo neke navedbe v Baconovem življenjepisu, ki sta ga našla

ameriška raziskovalca. Ga. Gallupova je v Rawleyevem delu »Resuscitatio« (iz leta 1657.) našla skrivno sporočilo v Baconovih šifrah. Sporočilo pravi, da je v Francisovem (Baconovem) stolpu v Londonu leseno ploščo št. 5 v zidu mogoče potisniti pod ploščo št. 50, pod njo se pa prikaže vdolbina, v kateri so Baconove dragocene listine.

Gospa Gallupova je v Londonu obiskala Canonbury Tower, kjer je Bacon nekaj let živel. Ugotovila je, da so pri popravilih — čez 300 let — res dognali, da je mogoče ploščo št. 5 potisniti stran. Pod njo so našli skrivno vdolbino, ki pa jo je arhitekt dal zazidati in z njo najbrž tudi Baconove listine, ki bi morda razodele še marsikaj.

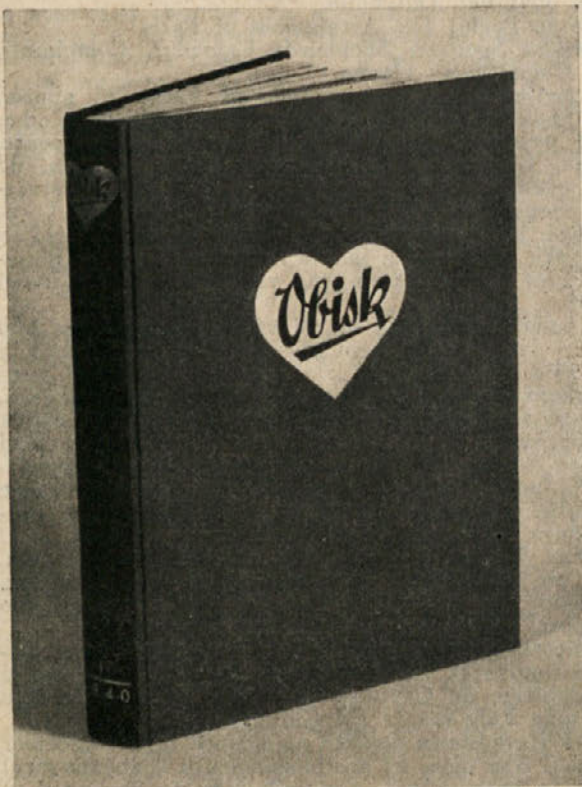
Marsikaj, kar hkrati z omenjenimi odkritji o Shakespearejevi in Baconovi skrivnosti potrjuje Hamletov izrek:

»Več je stvari na nebu in na zemlji,
ko vaša šolska si modrost jih sanja...«

*

(Pričujoči prikaz hoče biti samo opozorilo na čez vse zanimive novice o Shakespeareju. Še daleč ni mogel izčrpati vsega, kar bi bilo približno potrebno. Toda če se bralcem zdi zanimivo, da bi to razpravljanje nadaljevali, zlasti pa, če žele, da bi priobčili izvlečke iz Baconovega lastnega življenjepisa, naj sporoče uredništvu ali piscu teh odstavkov.)

Tistim, ki se jim bo vsebina tega sestavka zdela neverjetna, češ kako je bilo mogoče, da so taka pomembna dejstva, skrita s tako preprostim skrivnopišjem, ostala neodkrita in neopažena, bi lahko navedel veliko dokazov prav s tega področja. Če pa hočejo dopovedati, da spadajo oni med tiste, ki vse opazijo, naj sporoče, ali so ob branju tega sestavka v začetku kaj opazili. Če niso, naj pogledajo še enkrat in naj skušajo prvi odstavek prebrati po Baconovem ključu. Rešitev naj pošljejo »Obisku«. Dva od naših skrivnopicsev bosta dobila za nagrado po eno Shakespearejevo dramo.)

Izvirne platnice

za vezavo »Obiska« je izdala

**Knjigoveznica
Jugoslovanske tiskarne
v Ljubljani**

Cena z vezavo vred Din 50.—

Same platnice brez vezave Din 35.—

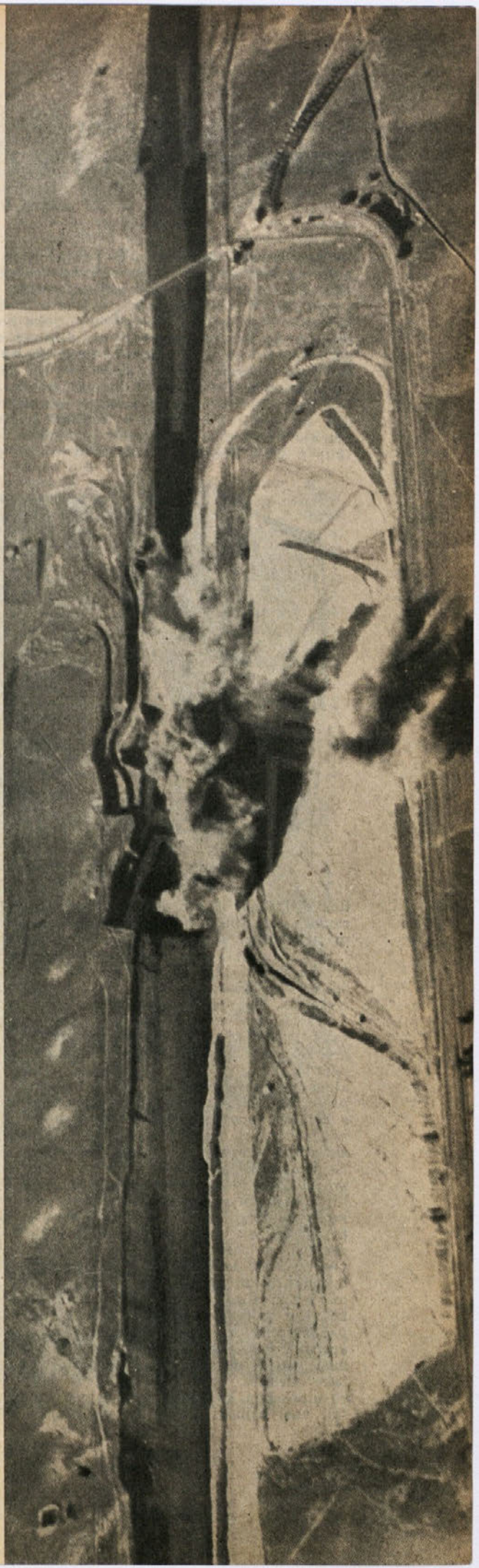
Ker so moški
v vojni,
so poštarji
v Berlinu —
ženske.

TRI
VOJNE
SLIKE

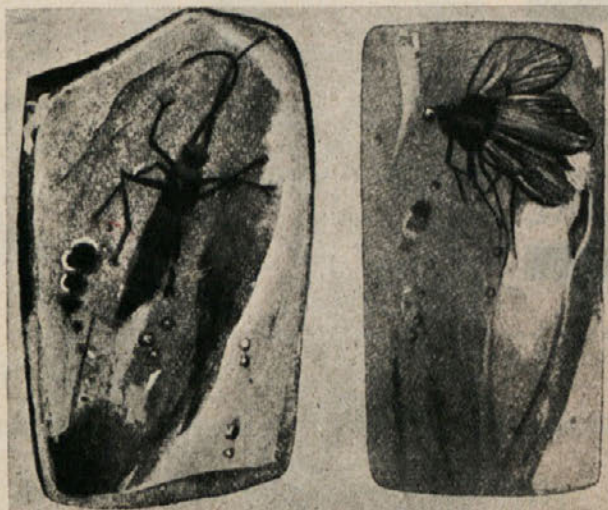
Bombardi-
ranje
korintskega
preliva
v Grčiji.

Ob službo je
skoraj prišel
zaradi vojne
preskuševal-
lec kave pri
največji bra-
zilski družbi
za predelavo
kave. Včasih
je moral
dnevno po-
kusiti 600
skodelic raz-
ličnih kav,
danes pa
samo še 50.

GROBIŠČA ŽIVALI

Raziskovalci nepreiskanih pokrajin so že večkrat našli na majhnem prostoru ostanke večjega števila živali. Tako pravi Darwin v nekem svojem potopisu, da se mu zdi, da imajo gvanaki posebna priljubljena mesta, kamor hodijo umirat. Na bregovih reke Santa Cruz so bila tla na nekaterih mestih vsa bela od kosti. Na posameznih krajih je mogel naštetih ostanke 10 do 20 živali. Kostmi niso kazale znakov, da so jih tja navlekli zveri. Na drugem mestu beremo: »Spominjam se, da sem videl v St. Jagu na Kapverdskih otokih v neki soteski osamljen kot, ki je bil kar pokrit s kozjimi kostmi.« Podobno mnenje, da hodijo — ostareli in betežni — umirat na skupen kraj, imajo tudi afriški domačini glede slonov.

Jantarjev grob z žuželko.

Resnejši znanstveniki niso naklonjeni takim domnevam; razlaga teh primerov je vse drugačna, manj »človeška«, pri tem pa preprostejša.

Pa nam niso v mislih najdišča ostanikov današnjih živali; zanimivejša so grobišča izumrlih živali, kjer se odkrivajo sledovi nekdanjega, mnogokrat čudovitega življenja, ki pričajo o minljivosti vsega ustvarjenega.

Takih grobišč je na zemlji prav za prav nešteto; vsak kamen, ki so ga kakor koli zgradile živali, je tako grobišče. Apnik naših gorskih velikanov je iz drobirja zgradb predrobnihih živalic koralj; marsikje v stenah alpskega apnika se dajo prav dobro razpoznati ne samo pravadne koraljne kleči, marveč tudi živali, ki so živele v njihovi neposredni bližini. Prekatniki numuliti, veliki kot lečno zrno, pa tudi kot petdesetdinarski kovanec, so zgradili s svojimi oklepi zelo razširjene apnike, ki jih najdemo tudi v našem Primorju. Z odpornejšimi deli svojih teles so stvorile kamenje še druge živali: morske lilije, mahovnjaki, ramenonožci itd.; školjčjih in polžjih lupin pa utegne biti v kakšni kamnini toliko, da lepila, ki jih družijo v trden kamen, skoraj ni videti. Če lepilo preperi, se razpusti kamen v neurejeno gmoto raznovrstnih hišic in lupin in ljudska govornica rada nadene takim krajem naziv »polžji vrt«. — Drugače je v tem oziru z živalmi brez trdnih zunanjih ali notranjih opor, kakršne so n. pr. tudi žuželke: oklepi teh »vitezov« so pač iz premeheke snovi, da bi mogli kljubovati uničujočim vplivom stotisočletij. Izredno ugodne so morale biti razmere, da so mogla nežna telesa žuželk okameneti in se tako ohraniti. Vendar pa je ravno zanje pripravila narava poseben, kaj čuden grob, kjer so se ohranile žuželke (ali vsaj njihovi odtisi) do najfinejših podrobnosti. Je

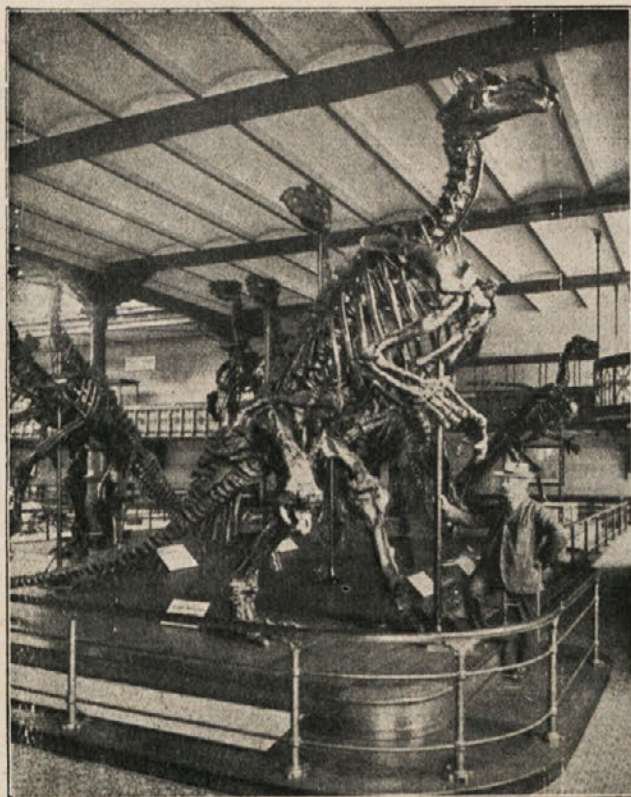
to smola, ki so jo cedili v nenavadni obilici od strel in viharjev poškodovani iglavci, ki so rasli v starejšem terciarju* na severnoevropski kopnini. Morski tokovi so naplavili s peskom in odmrliimi živalmi vred silne množine te smole na takratno samlandsko obalo (severno-vzhodna Nemčija), kjer so jo pozneje prekrile do 20 m visoke nove peščene plasti in tako obvarovale to dragoceno pred razpadom. Uganili ste že gotovo, da gre za jantar, ki je že po svoji naravi odlično ohranjujoče sredstvo, zlasti za majhne živali.

Zanimivejša utegnejo biti grobišča vretenčarjev. Okamenine rib poznamo iz vseh dob zemeljske zgodovine. Redko pa so dobro ohranjene; valovanje razbija mrtva ribja trupla in raztrese njihove dele; zato nahajamo večinoma le kostna ležišča (v Angliji so tako pogostna, da so dobila svoje ime benebed); so to 3 do 8 cm debele plasti, polne zlasti ribjih kosti, bodic, zob, lusk. Znamenitejša najdišča ribjih ostanikov so rdeči peščeni (usedek obmorskih lagun in celinskih jezer) Anglije, Skandinavije in Kanade, bakronosni skriljavci (usedlina plitvih morskih zalivov) pri Mansfeldu (Nemčija), ribji skriljavci Glarusa (Švica), zlasti pa apnenčasti skriljavci z Monte Bolca (pri Veroni, Italija), kjer so se neprekosljivo lepo ohranile ribe iz starega terciarja.

Od najdišč sicer dokaj redkih krkonskih ostanikov je v paleozoološki literaturi znan zlasti Öningen (Nemčija); v tamkajšnjem sladkovodnem apniku so se odlično ohranila okostja do 1½ m dolgega velemočerada Andrias Scheuchzeri. Njegov odkritelj Scheuchzer (1672 do 1733) ga je imel za človeka, ki je utonil ob vesoljnem potopu, zato ga imenuje »pričo vesoljnega potopa«, pod njegovo sliko je napisal znane besede: »Žalostno okostje starega grešnika, omeči srce in um sedanjih otrok hudobijec.«

Veliko več ostanikov so nam pa zapustili praplazilci, od katerih mnogi niti ne zaslužijo tega imena, saj so hodili krepko po štirih ali celo po dveh kot današnji kengurugi, ali pa so plavali kot delfini ali pa letali po netopirjevo. Zlasti morski praplazilci, ki so se podili v velikih tropah po vseh takratnih morjih, so nam zapustili svoje ostanke v grobnicah, kakršne so pri Lyme Regis (Anglija), in pri Banzu, Bollu in zlasti Holzmadenu (Nemčija), kjer na razmeroma majhnem prostoru izkopljejo vsako leto 100 do 200 izredno lepo ohranjenih ihtiozavrijevih okostij. Dorasli primerki tu najbolj pogostne ihtiozavrijske vrste merijo v dolžino »samo« dva in pol metra. Od časa do časa pa odkrijejo tudi ostanke do 12 m dolgih oblik. Konservirali so se tako odlično, da se jim dajo izpreparirati deli kože, plavutna mrena, celo ostanke njihovih požrtih in nerojenih mladiči so se ohranili. Sploh je Holzmaden pravcata obljudljena dežela za raziskovalce starega življenja: našli so tu mnogo okostij pleziozavrov, teleozavrov, kralatih zavrijev (»zmajev«), rib, ostanikov sip, morskih lilij, amonitov itd. — Druga taka grobnica je bila odkrita l. 1877. pri Bernissartu (Belgija), kjer so našli 29 večinoma popolnih okostij iguanodonov, poleg teh pa še ostanke petih krokodilov, petih žely in stotin rib, vse to na prav tesnem prostoru: največji premer te pravadne kostnice je meril komaj 75 m v širino in 35 m v globino. Dvanajst najbolje ohranjenih okostnjakov so izklesali iz njihovega kamnitega groba, jih primerno preparirali in postavili v bruseljski muzej v veliko, 18 m dolgo, 11 m široko in 7 m visoko stekleno omaro. — Pro-

* Zemeljsko zgodovino delimo v brezživljenjski, staroživljenjski, srednježivljenjski in novoživljenjski vek, slednjega pa v terciar in kvartar. Po starejših nezanesljivih cenitvah je trajal prvi vek 52, drugi 34, tretji 11 in četrti dobre tri milijone let. Bralec si sedaj lahko ustvari približen pojem o časovni oddaljenosti onih dob, ko so ta grobišča nastajala.

Skupina iguanodonov. — Človek je v primeri z njimi pritlikavec.

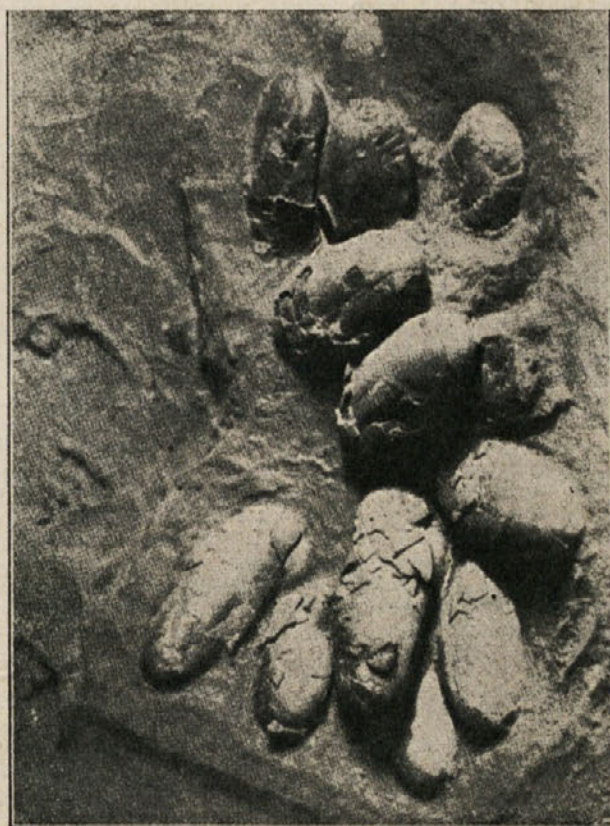
strano grobovje različnih praplazilcev je Mongolija, posebno njena puščava Gobi. V te predele je v l. 1916. do 1925. poslal newyorški American Museum of Natural History kar štiri ekspedicije, ki so z veliko srečo opravile svoja raziskovanja. Posebno pozornost je vzbujala najdba jajc velekuščarja protoceratopsa, o čemer je takrat pisalo časopisje in tako razširilo slavo ekspedicije po vsem svetu. — Morda največje praplazilsko grobovje pa je tako zvano zavrijsko polje blizu mest Jensen, Vernal in Watson v državi Utah (USA), odkrito leta 1909. Pittsburški muzej je uspešno izkopaval skozi 14 let najraznovrstnejše kostne ostanke; našli so mnogo popolnih okostij, po večini novih, samo s tega najdišča znanih živalskih vrst.

V znanstvenem slovstvu so dobro znana najdišča ostankov prvotnih ptic v državi Kansas (USA). Slavnější pa je grob evropskih praptic v Solnhofenu (Nemčija), kjer so v pločastem apniku našli poleg drugih živali samo dva, zato tem dragocenejša primerka praptice arheopteriks; prvega, v London prodanega, so dobili l. 1861., drugega, neprimerno popolnejšega, pa 16 let pozneje. Slednjega je kupil berlinski muzej za prirodnoznanstvo za 20.000 mark, kar je za komaj pol kvadratnega metra veliko kamnito ploščo z ostanki arheopteriksa, ki ni bil večji od naše vrane, bajna vsota.

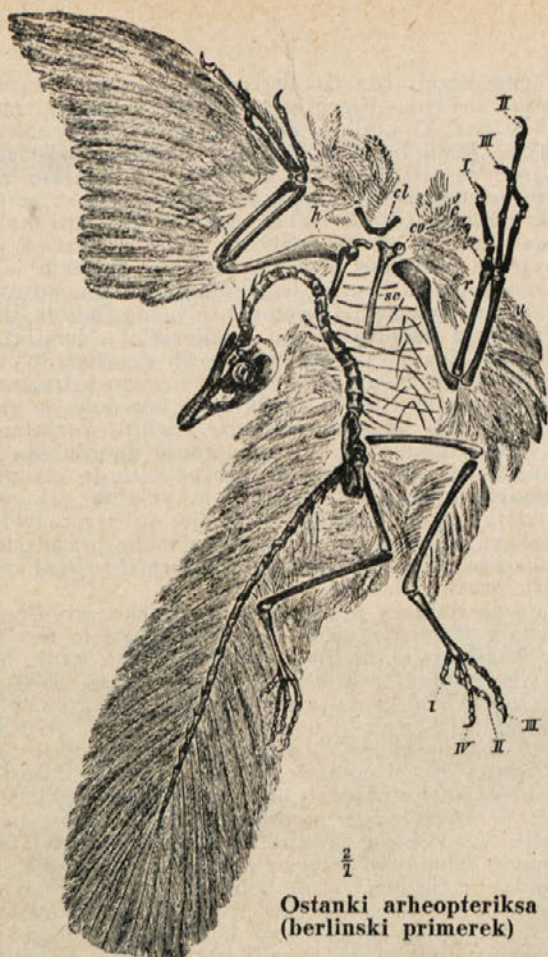
Najzanimivejša so vsekakor grobišča in ostanki sesalcev; na nepoučenega napravljajo večji vtis ostanki velikanov med njimi, strokovnjakom pa so bolj pri srcu ostanki prvih najstarejših sesalcev. Revna pa je teh zapuščina: komaj kak zob ali v najboljšem primeru svojo spodnjo čeljust ali kak delček lobanje so nam zapustili. A vseeno vestno vodijo strokovnjaki račun o najdbah in najdiščih (Echterdingen v Nemčiji, Stonesfield, Dundlestone, Swanage itd. v Angliji). Ko je ameriška odprava v Mongoliji odkrila pri Šabarak Usu poleg številnih okostij praplazilskih velikanov še šest majhnih, dosti dobro ohranjenih lobanj prasesalcev, živečih pod konec srednježiviljenjskega veka, so to najdbo proglasili za najdragocenejši uspeh vseh štirih, tudi za ameriške pojme dragih ekspedicij. — Bogatejše z ostanki sesalcev so zemeljske plasti iz mladoživiljenjske

dobe. Starotercijarno živalstvo se je sicer marsikje ohranilo, najlepše njegove kostnice pa so na raznih mestih v pariški kotlini. Tako je n. pr. v sprimku od Cernaysa (blizu Reimsa) zbrana večina evropske starotercijarne sesalske družbe. V pariškem apniku, zlasti v gipsu že davno zazidanega Montmartra pa so sesalski ostanki tako pogostni, da ni mogoče odlomiti kakega večjega kosa, ki ne bi vseboval kosti. — Pravo vele-grobovje je puščobna, suha in gola, po globokih jarkih razdrapana pokrajina, ki leži med skalnatim gorovjem in pogorjem Wahsatch (Wyoming in Južna Dakota, USA); po pravici jo imenujejo Bad Lands (Slaba zemlja). Tu sta odkrila Marsh in Cope v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja pravcate zakladnice za znanost dragocenih ostankov starotercijarnih živali. — Iz iste dobe je grobišče pri Fajumu ob jezeru Moeris (Egipt). Verjetno je, da se je tu v onih časih izlival prednik današnjega Nila v morje. Rečni pesek njegove obsežne delte je zakopal najraznovrstnejše živali, ki jih je veletok prinesel s seboj ali ki so tu popadale v morje; tu so prazveri in cibetovkam slične prave zveri, dva slonova prasarodnika moeriterij in paleomastodon, prakti, prašiču slični antrakoteriji, prave opice itd.

Mlajšega datuma je znamenito sesalsko grobišče pri Steinheimu (Nemčija), kjer je bilo v mlajšem terciaru jezero, kamor so se hodile napajati takratne živali. Mnogo jih je tam tudi poginilo in jezerski pesek je očuval njihova okostja, tako da je v Steinheimu ohranjena prava zbirka tedanjih živali. — Še mlajša je kostnica pri Pikerimiju, majhni naselbini blizu Maratona (Grčija); tu so v rdečkasti glini, ki polni dolino, zlepljene kosti nešteti živali, ki so jih tja naplavljalje vode ob vremenskih katastrofah. — Tudi Indija je prispevala svoj delež paleozoologiji. V gričevju Siwalik ob vznožju Himalaje so katakombe mladotercijarnega živalstva, številnega, raznovrstnega in bujnega v oblikah. — Najbolj čudno grobišče živali, ki so živele v Sev. Ameriki pod konec terciarne dobe, je La Brea blizu Los Angelesa (USA). V tamkajšnjem asfaltu so opazili, da vsebuje nenavadno veliko peska, zlasti pa mnogo kosti, velikih, kot jih današnje živali nimajo. Vseučilišče v San Franciscu je

Jajca protoceratopsa v naravnem položaju.

Ostanki arheopteriksa
(berlinski primerek)

l. 1910. začelo z načrtnim izkopavanjem; uspehi so bili nepričakovani. Do l. 1920. so odkopali kostne ostanke okrog 100 različnih sesalskih vrst, deloma v mnogih primerkih (n. pr. nad 5000 primerkov velevolka *aenocyon canis dirus*) in okrog 50 raznih ptičjih vrst. Vse kosti so dobro ohranjene: asfalt je odlično preprečil zraku dostop k njim in jih tako rešil razpada. Zanimiva je razlaga, odkod toliko kosti na tako majhnem prostoru. Izviri in jezera asfalta so tu že od pradavna. Gosto tekoče asfaltno olje se je počasi preobrazilo v mehko tvar in končno v nekoliko trd asfalt. Pustinjski veter pa je natresel po površini asfaltnega jezera pesek — in past za pradavne velikane je bila pripravljena. Če je stopila kakšna težka žival na varljivo površje ne posebno trdnega, nekoliko lepljivega asfalta, je bila izgubljena. Rjovenje počasi vgrezajoče se žrtve pa je priklicalo razne zveri; planile so na njo, pa se pri tem same pogrezale v svojo smrt.

Zelo številna so najdišča kosti iz ledene in poledene dobe. Najprej je vsekakor treba omeniti mamuta in volnatega nosoroga; prostrano grobovje obeh je severna Sibirija s sosednjimi otoki. Zlasti mamutovih ostankov je tu mnogo: cenijo, da je bilo v zadnjih 250 letih izkopanih ostankov 25.000 mamutov, med temi več kot 20 celih trupel. Ponekod je kosti toliko, da ljudje razkopavajo zmrzlo zemljo in iščejo njegovih okel. (Približno tretjina tega, kar prihaja na trg pod imenom »slonova kost«, je od mamuta.) Tako tudi lahko razumemo menda iz jakutskega jezika privzeto besedo »mamute«; pomenja »žival, ki živi pod zemljo«. V ledovju oziroma zmrzli zemlji so se obvarovala mamutova trupla pred gnitjem — kljub desetisočletjem, ki so medtem pretekla — nad vse dobro; ohranili so se ne samo zobje in kosti, marveč tudi koža, dlaka, meso, kri, deli možganov, vsebina prebavila. — Mamut je bil človekov sodobnik in njegova lovna žival. V Predmestu (Moravska) so našli pravo mamutsko pokopališče: ostanki kakih 1000 mamutov so bili tam nagromadeni poleg raznega orodja, kipev in okraskov iz oklovine.

Kot ameriškemu mastodonu so bila močvirja grobovi za orjaškega jelena, čigar okostja in rogovja leže na sto in sto pogreznjena v irskih barjih. — Nepreštevna

pa so najdišča kosti v votlinah apnika, grintavca in sadrenca. Jamska ilovica kostne ostanke dosti dobro ohranja, če jih prekrije še apnena siga; mnogokrat se dajo najdene kosti zložiti v popolna okostja. Odkod obilica, včasih naravnost silne množine kosti — v jami pri Gailenreuthu (Nemčija) so nabrali ostankov čez 800 jamskih medvedov — ni težko razložiti: v boju ranjene, upehane, sestradane, ostarele so poginjale v votlinah, ki so jim služile tudi kot prezimovališča. — Zanimive ostanke iz časov, ko je obsežne dele Evrope pokrival led, skrivajo jame na sredozemskih otokih (Malta, Kreta, Sicilija itd.); so to kosti pritlikavih slonov (slon z imenom *elephas Falconeri* je bil visok le 1 m). — Tudi od drugod poznamo ostanke sesalcev, ki so kakor jamski medved, jamski lev, jamski volk itd. iskali zavetja v votlinah. Tak je bil gripoterij, ki je živel v skalnatih, z votlinami bogatih predelih Patagonije (Južna Amerika). Njegovi ostanki so tako vsakdanji, da so tamkajšnji Indijanci mnenja — kakor Sibirci glede mamuta — da živi gripoterij kot krt pod zemljo in da takoj pogine, čim pride na dan. — Nazadnje omenimo še eno grobišče, puhlico, prhko zmes kremenovega, apnenčevega in glinastega prahu, ki ga je navel veter, dvigajoč ga iz izsušenih medlednodobnih in polednodobnih jezer, po travnatih stepah, ponekod mnogo metrov visoko. Pri tem je prah pokrtil poginule ali še žive živali, v rovih in luknjah puhlice živeče živali in jih tako obvaroval pred popolnim razpadom. Abel pravi, da je puhlica »neizčrpen vir ostankov ledenodobnih in polednodobnih živali«. Najpogostejše so: antilopa saiga, stepski svizec ali bobak, hrček, tekunica itd.

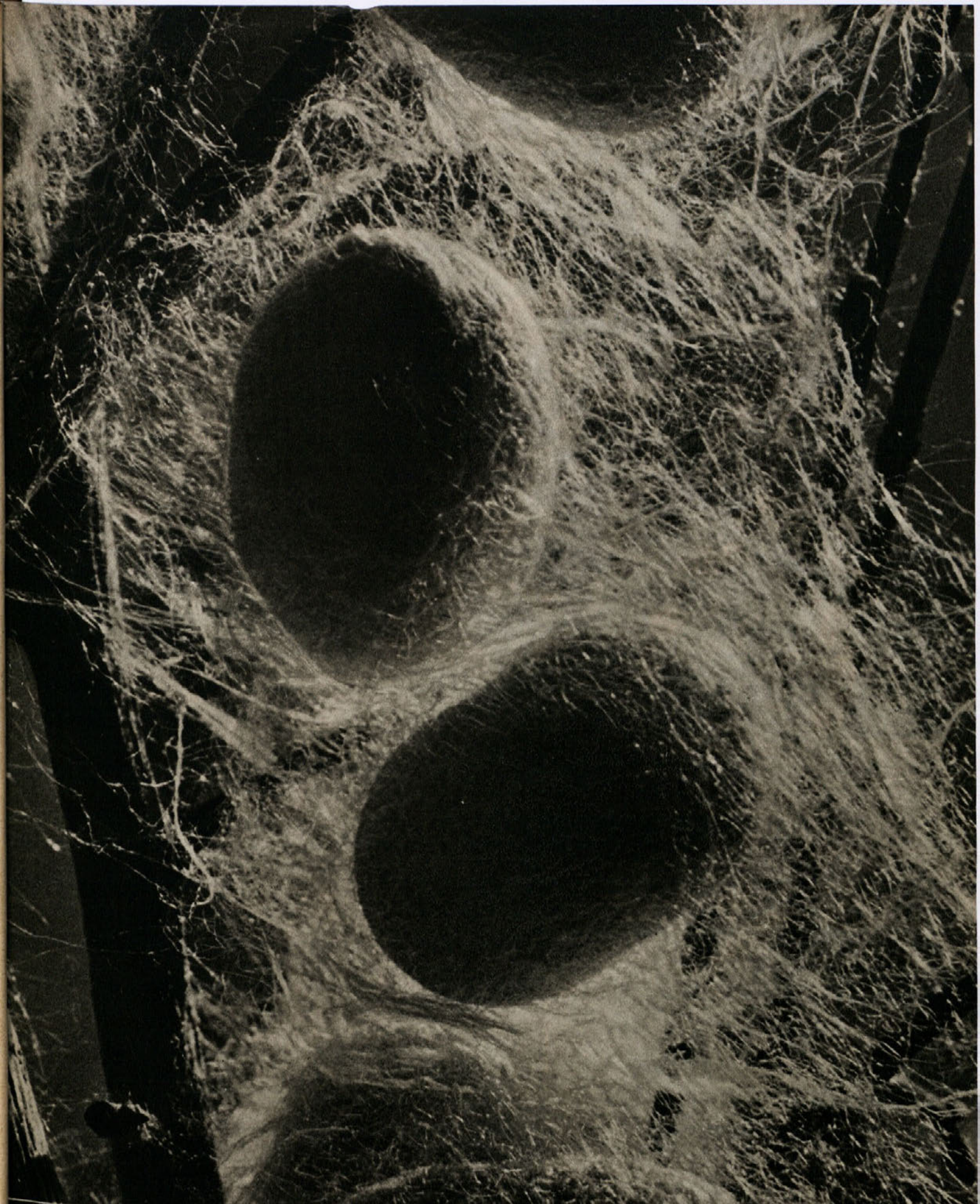
SLAVKO SMOLEJ:

Preobrazba svilnega preleca

Naravno svilo, katero oskrbi metulj sviloprejec po svoji gosenci sviloprejkji, pridelujejo v Evropi največ v južnih predelih okoli Sredozemlja. Ta industrija je stara v Evropi že dobro tisočletje, njena prava domovina pa je na Kitajskem, od koder sta, kakor pripoveduje zgodovina, dva misijonarja v votli palici pretihotapila jajčeca sviloprejke v današnje Italijo. Na Kitajskem je bilo namreč tedaj pod smrtno kaznijo prepovedano izdajati tajnost svilogojstva.

Največ naravne svile se še tudi dandanes pridelava na Daljnem Vzhodu, Kitajski in Japonski, kjer nešteto pokrajin živi samo od gosence sviloprejke. Enako tudi v Italiji, kjer je zasajenih mnogo pokrajinskih predelov z murvinimi drevesi, katerih listi so edina hrana sviloprejkam. Pri nas v Jugoslaviji se sviloprejka industrijsko izkorišča, zlasti v Južni Srbiji v Povardarju in v Banatu, kjer se v tekstilnih tovarnah svilene niti svilnatih kokonov predelajo v toliko lepih stvari iz naravne svile. Pred leti smo na našem velesjmu videli postopek, kako to gre, ko so naši svilogojci iz Banata razstavljali svoji svilnate tkanine, ki so jih pred očmi gledalcev takoj iz svilnatih kokonov tkali.

Gosnica sviloprejke je velik požeruh. Neprestano žre, ko leži na murvinih listih, zato jim je potrebno stalno polagati svežo, toda ne mokre hrane. Izredno je občutljiva za prepih in vlago. Svilogojci jih hranijo v posebnih, zato prirejenih prostorih, od koder se nikamor ne oddaljijo. Po več desetisoč jih imajo skupaj. So pa gosnice tudi skrajno občutljive za kužne bolezni. Zelo rada se jih prime neke vrste plesen, nakar okrnijo v rasti in poginejo. V Ameriki n. pr., kjer se v južnih državah tudi mnogo bavijo s svilogojstvom, imajo posebne znanstvene zavode, kjer natančno opazujejo in preiskujejo življenje metuljev in gosenc. Tem zavodom pošiljajo ameriški gojilci vzorce svojih kokonov, kjer izbere najlepše in največje za rejo, če je seveda izšel iz njih metulj, ki je bil zdrav. Jajčeca zdravih metuljev ti zavodi potem skrbno hranijo v takem prostoru, da se prezgodaj ne izvalijo in v pravem času jih potem razpošiljajo za nizko ceno posameznim gojilcem.

Svila, kraljica tkanin . . .

Do danes ni človek pri vseh svojih naporih mogel dobiti popolnega nadomestila za naravno svilo, ki nam jo s čudovitimi preobrazbami daje eden najmanjših industrijcev sveta, svilni prelec. Njegov razvoj od jajčeca do metulja nam kaže vrsta mojstrsko izdelanih slik Slavka Smoleja pod

naslovom »Preobrazba svilnega prelca«, ki je dobila 1. nagrado pri »Obiskovem« natečaju za najboljšo fotografsko reportažo. Gornja slika nam kaže skupino kokonov, mešičkov, ki si jih iz 3000 metrov svilnega prediva sprede gosenica svilnega prelca, da se zabubi vanje in se razvije v metulja. Iz kokonov, v katerih so s paro zamorili gosenice, dobimo svilno prejo, ki bo odevala telesa kraljic.

Sviloprejčeva jajčeca s 3 mm dolgimi gosenicami

Gosenica žre noč in dan in rase

Prerez kokona z bubo (zabubljenje glej stran 3. in 8.)

Buba se preraja v metulja

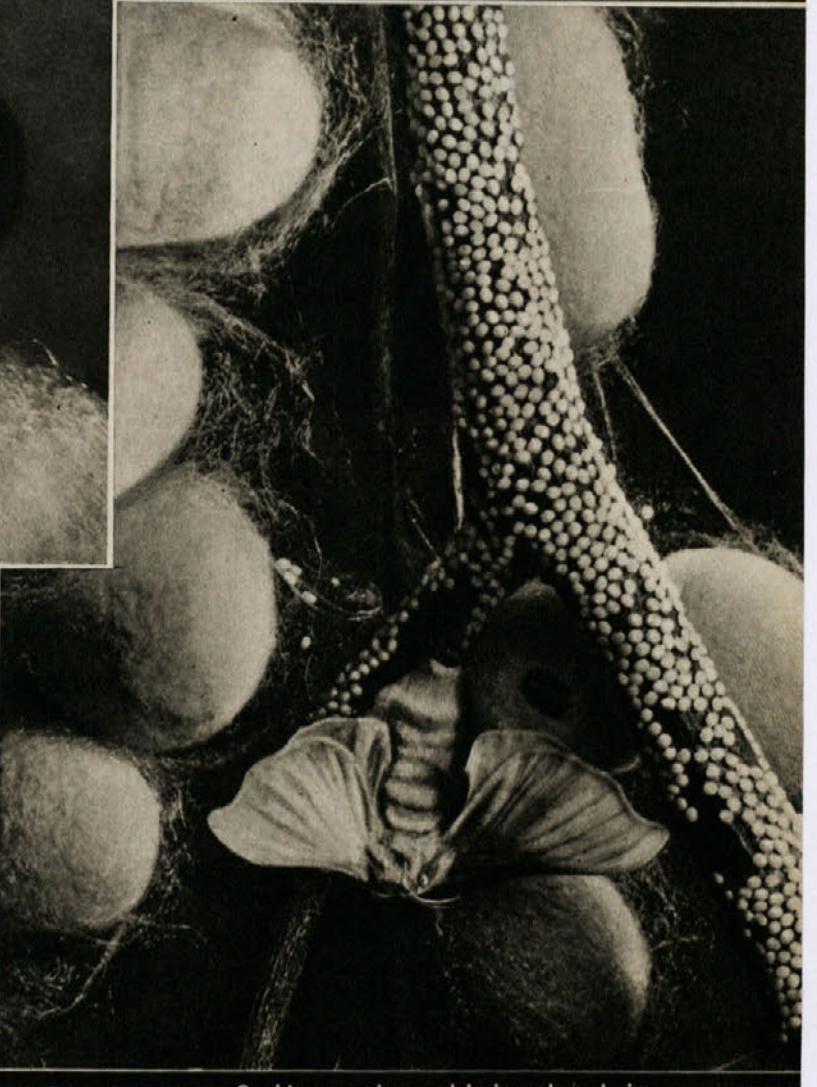
Metulj tik pred koncem preobrazbe

Sviloprejec je prišel na svet...

in del takoj na usojeno

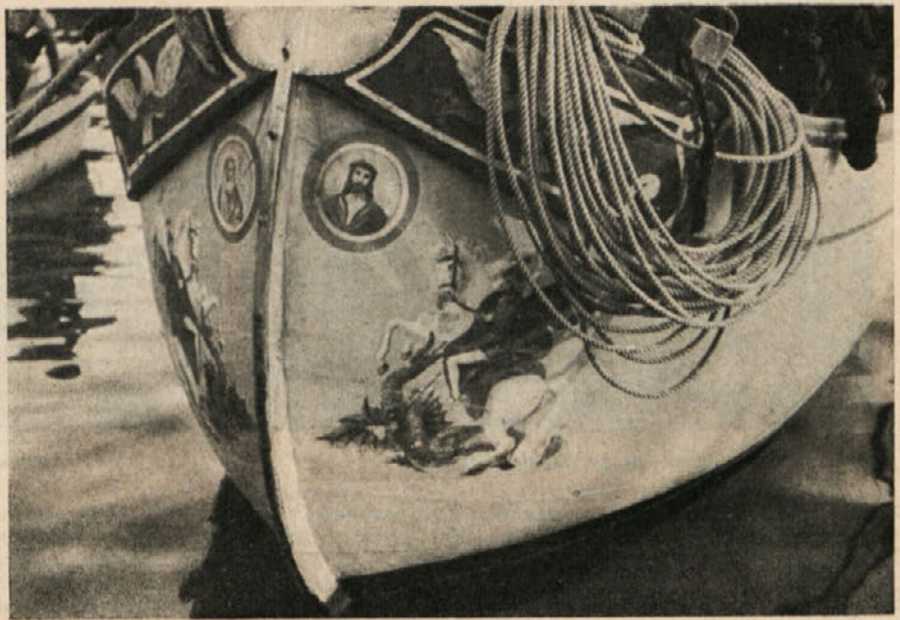

Preobrazba svilnega prelca (glej slike na 3., 4. in 5. strani priloge v bakrotisku). Gosenica se z lastnim tkivom zapreda v kokon. Slika nam kaže kokon po enem dnevu dela. (Foto Sl. Smolej)

RADO BEDNAŘIK:

NOČ NA ADRIJI

S Križani na ribjem lovu

Za čuda mehke so poletne noči ob kraški obali na Jadranu. Tedaj se v mraku prižiga, ko kresnice ob Ivanovem, lučka za lučko — ribiški čolni —, od devinske skale tja do barkovljanske drage. To je obal ob Adriji, koder segajo naši ribiči do morja. Ni niti 95 kilometrov dolga, a kdor se je vozil po novi cesti iz Trsta do Sosljana, je ne zabi zlepa.

Gori na robu se kamnito kraško morje prevegne v strme brežine latnikov, polnih sladkega prosekarka in črnine. Brežina za brežino, trta in smokva zore na njih, padajo v stopnicah globoko do morja. Ko švigne po strmi progi »litorina« ali po gladki obalni cesti »korigera«, se zdi, da se kar prereže ta zeleni breg na dvoje. Po njem so posejane hiše, ki so res »hišice«. To so še značilne naselbine ribičev od Barkovelj čez Kontovelj, Prosek, Sv. Križ, ki je središče, in do Sosljana ter Devina. Po teh vasicah še opaziš skrilnate strehe in visoke, navzven potisnjene dimnike.

Od morja gor peljejo navpik med brajdami strme stopnice iz rjavkastega soldana, ki zeva v popoldanski

pripeki. Skržati in butanje valov ob nasipe in nagrmdeno kamenje, iz nabrežinskih rebres skopano, poje večno pesem ribičem, ko se po avemariji v skupinah spuščajo nizdol v »portiče« pripravljat mreže in bragoe.

»Hej, naj jih pa Bibci potegnejo do Angležev!«

Nekaj svojega je v teh naših ribičih; ožgani in rjavi, žilavi in suhi, zdaj s šalo, pa tudi s kletvinco v ustih, a dobri in veseli, če je sveti Peter dal blagoslova. Vsega so vajeni, vse so doživeli. Zato so njih navade različne od drugih. Še imena si vzdenejo drugačna.

Sobota zvečer je bila, ko sva se s tovarišem Stankom zglasila pri gospodu Andreju, ki pase duše križanskih ribičev, če niso le-te preveč zapletene v mreže posvetnosti. Kar brž smo se zmenili, da nas drevi potegnejo ribiči s seboj na »široko« morje. Malce zakasnila sva se, ko sva kupovala steklenico vina in cigarete za fante v bragocu. Če bo kaj lova, sva modrovala, po križansko, mora riba trikrat plavati: v vodi, v olju in v vinu. Doli v portu so že bili naréd, ko prisopiha Tončka po stopnicah, da je »flotilja« že odplula, morda da jo pa še vlovimo. Gospod je pa mirno razsodil, da naju bodo že Bibci potegnili do Angležev, če so že šli »largo«. Te latovščine sem sevé kaj malo razumel, no, pa bomo že jutri osorej bolj na jasnem.

V tek je šlo dol po zelenem bregu, kar z brežine na brežino. S sosljanske ceste se je odprl pogled na križansko luko. Kar pod navpični breg se je tako stisnila, da moraš glavo s ceste precej nagniti, če hočeš ugledati četverkotne lomilce, »dige« in pa značilno nizko, a dolgo hišo. V njej spravljajo orodje, spredaj so pa zabiti nizki koli s podolgovatimi rantami za sušenje mrež. V luki so nama že mahali naproti in nekaj vpili, a ni se dalo mimo prekrasnega pogleda na smaragdne vale, ki jih je lepo škrlatil sončni zaton. Brž sliko v aparat in dol po grušču!

Šest ladij je pripravljenih. Na vrveh in po nakopičenih mrežah čakajo ribiči na tista dva, ki namesto k počitku ali briškoli hočeta raje z njimi bdeti in se mraziti. Z bragoca skoči na suho glavar ribiške družine in stisne roko: »Smo že spustili motor, tam Bibci tudi. Bi plavala za nami. Hej, gremo mi naprej?« — »Ne, na vrsti so Angleži.« se oglasi nekaj komandant luke s pomola, star ribič, ki ne gre več ven.

Zdaj se mi je posvetilo; vsaka skupina ribičev ima svoj priimek. Naši na desni so »Bibci«, zakaj in čemu, Bog vedi. Mi smo pri »Angležih«. Pozdravimo se in si pogledamo v oči. »Naši smo, beseda bo dala besedo,« smo čutili. Prvi odropoče bragoe na motor. Ta je že precejšnja ladja, dvanajst metrov na dolgo in tri na

Hiše v Sv. Križu ob morju.

Pogled na križanski pristan.

Ribiška »flotilja« pripravljena.

široko. Jambor je precej mogočen. Z njegovega vrha tečejo vrvi na škripce za »železo« (tako pravijo sidru) in za obrežno krmilo. Najdragocenejše na bragocu, ki je »admiralska« ladja cele flotilje, je pa mreža. Pet in petdeset metrov je visoka, dolga nekaj sto. Njena vrednost pa znaša — kaj bi cenili? Nič manj ko dvajset tisoč lir! Spuščajjo jo v morje na vijak. Nič se ni bilo čuditi, ko je kapitan dejal, da je vse ribiško premoženje »Angležev« (s Križa seveda) v bragocu, ki velja 70.000 lir in še v dveh ladjicah, ki so plule privezane za nami na vrveh, da se ne porabi toliko nafte.

Bragoc je tudi na zunaj lep. Poglejte sv. Jurija na pramcu, pa druge zavetnike zadaj na krmi. »Ščifa«, to je druga ladja, ni tako lepa, čeprav je še precej velika.

Zadnja in tretja v vrsti drvi po morju »lampara«. To je samo čoln na jadro, ob bokih mu vise mogočno karbidne svetilke, ogromne kot kak plavnik, z močjo do 4000 sveč.

Motor se vedno bolj besno zaganja. Troje deklic še teče po stezi nizdol. Večerjo nesò očetom ribičem; ribji »brodet« s polento se kadì iz lempic.

»Buči morje Adrijsko!«

Zdaj, zdaj in rdeča sončna obla se pogrezne tam zadaj nekje za Barbano v lagune. Voda začne kipeti in buta ob pečine z zamolklim šumom, ki se stotero odbija iz vseh teh malih zalivov in drag. Hladno zaveje sem od Pirana, treba je spet po suknjič in po čutaru, da se ogrejemo. »Svaki« na ladji se pa še ne zmenijo za hlad. Čutara kroži okoli, v mraku žare čiki iz ust.

»Tonko, ogrni se!« zakliče kapitan dvanajstletnemu bubcu, ki je preprosil očeta, da sme nocej na lov. Oči mu kar gore v pričakovanju.

»Ne, svak, saj me ne zebe.« »Zlomka, a smo vsi svaki tu,« vprašam. »Prav zares je tako,« me poučuje brez zoba starešina, »tako je naneslo, da smo se sami svaki zbrali v »kompanijo«. Dvanajst mož nas je od naše flote. Od lova si pa delimo, če je kaj, če ne pa figo domov. Trem gospodarjem, ki so dali začetni kapital, moramo seve odrajtati za nafto in uporabo. Hudo je, če ni nič v mreži.«

Posedli smo krog jambora. Motor je jel enakomerno pokati. Tudi motorist Saverč (vsa imena samo za na ladjo) je zlezal na krov k nam s posebno veliko skodelo, češ da kozarca ni mogel najti. Veselo je klokotala črnina iz pletenke in odvezovala jezike. Nekaj mlajših se je spravilo pod palubo, ker je bila na njih vrsta, da bodo mrežo položili. Pa niso začmeli. Take so jih zbijali v zaduhlem prostoru spodaj, da so kmalu zlezli spet ven pogledat, če je že večernica nad svetim Lenartom in pa, če je še kaj moče pri nas.

Zadaj na »ščifu« sta Tojo in drug začela z moro. Tretji v vrsti »Nini brontolo« je sedel sključeno v čolniču s svojim fantom Pinom, ki se je pa v hladni sapi kar zleknil na dno lupinaste »lampare« in je zaspal. Nekdo je napol glasno zapel o morju.

»Kaj, strela, molči, sardone spodiš!« zagodrnja Nino »brontolo« (godrnjavs).

»Ne boj se, saj ti ni za r...jo odgovarja Cesar. »Veste, se boji, pa godrnja,« razlaga nam.

»Česa ga je strah?«

»Zlomek vedi! Zadnji je v vrsti in ga je strah in bo vso noč nekaj godrnjavsal, da se bo le slišal samega sebe.«

»Belo čelo čez Devin,« zakliče Makola od krmila. Prav zadaj na krmi stoji bos in razpet ter se igra z vetrom in s »popolarom«, ki ga spretno vjame, ko mu ga »svak« žive v loku vrže preko gore mrež.

Makola skrbi za smer. Pa brez karte in kompasa. »Kako pa veste, kje smo?« pobaram Cesarja, ki naj-več ve.

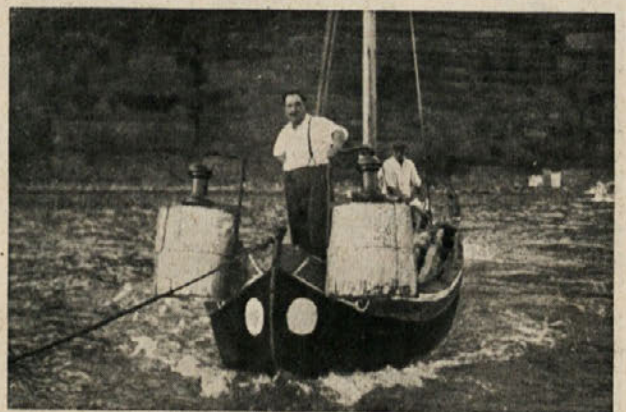
»Tako kar, pa tudi tako, da gledamo na nekaj na bregu in ko ta točka pokrije drugo, pa znamo. Zdaj smo v »Jarše stari grad,« Zberem vso svojo geografsko znanost in viziram dvojne točk: stari devinski grad na skali in rtič nad Sesljanom. Na karti sem ugotovil, kje smo; sedem milj od brega. Fantje se niso ni za četrtilje zmotili.

Minute, pol ure, ure hitijo. Veliki voz se je prepeljal že na Grmado.

»Sveti Lenart čez bružote,« zakliče smer in kraj iz teme pri krmilu. Ura je devet. Tema okoli in okoli. Valovi vedno bolj bučijo. Prej oljnato mirna voda se prične pretakati kot v strugi. Brgoc oživi. Vrvi potegnejo. Na ščifi in lampari pljunejo v roke, veslati bo treba.

»Prižgi, fogèr!« vpije Cesar ob jamboru. Na onih dveh ladjah zablisejo luči, da kar zaščemi. Pričneta se v velikanskem loku oddaljevati od nas in zgineta na robu morja.

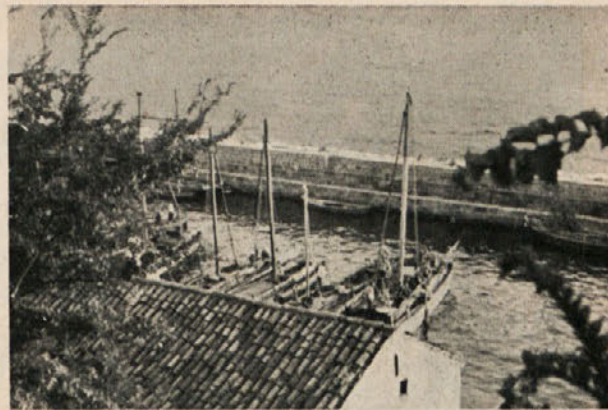
»Pepi in Saverč, krmilo gor, železo dol!« Zasidramo se. Na tisoče lučic zažari ko zvezdice na nebu. Valčki so kar posejani z biseri, ki se utrinjajo in spet prikazujejo. Sosednje ribiške flotilje s svojimi »lamparami« so prišle blizu nas na lov. So iz Milj, Barkovelj, Izolani in celò Čožoti vekajo tam na skrajnem robu.

Na »lampari«. Spredaj veliki karbidni svetilki.

V gosji vrsti plovejo barke na lov.

Barke na varnem.

Cesar pripoveduje

Od Trsta sem krvavo žari. Mesto je pogreznjeno v temo, a v škedenjskih plavžih se pretaka goreče železo.

»Fantje, gremo spat ali rečemo katero, tri ure je še pred nami,« se oglasi Cesar. Nekaj se jih res zavali po mrežah. Večina jih je pa mnenja, naj bi jim kaj povedal, kako se bo vsa reč s politiko zasuknila. »Saj sem dejal,« brunda visoko spodvihani — bosu so vsi — Polenta, ko sem zaključil, da se bo vse še prav obrnilo, »pri veliki gospodi na svetu je kot pri nas ribičih; danes imaš polno mrežo, da ti hudič čez skače, jutri pa ni ne enega zlodja notri.«

»Kako je s tem,« sva radovedna s tovarišem. Cesar sikne pljunec in čik v umetnem loku v morje: »Še nam se je zgodilo, dva meseca je tega, da smo naložili v eni noči za skoraj tri tisoč lir robe.« — »Bibčevska klapa kar za sedem, strela,« prekinja nevoščljivo Polenta. — »Tedaj je bilo kaj deliti.«

»Pa nocoj, kako kaže?«

»Čajte, bomo videli. Hej, Nini, kaj je tam,« vpije Cesar skozi ročno trobilo.

»Ho-oo —, ribe skačejo; dva čevola sta in sardonci,« se oglašata sitno nazaj.

»Nikoli mu ni nič prav,« pripomni Cesar. »In voda?«

»Teče ,largo'.«

»Bo že nekaj,« pravi Cesar. »Če ribe skačejo, pomeni, da jih je močna luč z lampare že dosti privabila okoli sebe. Tudi pretoki vode so dobri, ker plavajo ribe v njih smeri. Seve, moramo vedeti zanje, da se ščifa in lampara postavita proti smeri in omamljata »žival« z blestečo lučjo in jo kar prikujeta na mesto.«

»Še karbida, fogeri!« vpije Polenta, »ne vidiš, da ti umira?«

»Tebi je pamet že od nedelje po briškoli,« sitnari Nino brontolo.

»Svak, je res pod nami potopljena barka?« pozveduje Tonko.

»Je, je; veste,« se obrne Cesar ob jamboru k nama, »za vsako stopinjo vode vemo, kakšna je in kaj je spodaj. E, se zgodi, da pihne burja čez Sveti Lenart in nas tako meče, da gre vse iz nas. Pa zdaj ni več tako hudo, takrat ko je bilo vse še na veslo in jadro. Naš je šele dve leti na motor, zdaj si že upamo tudi v vetru ven. Takrat pa je šlo tudi noter, smo ko na grobu. Bilo je pa v tistih časih več ribičev ko današnji dan, kam narjev je bilo malo, šlo je vse na vodo. Kaj, danes nas je še pravih ribičev tam okoli sto dvajset, ne-li, svak Kazara?«

»Dosti več še z Brkovičami nas ne bo,« odgovarja, »davka res niso posebnega naložili, a nič več takih lovov. Nocoj bo lahko žrnada petdeset lir, potem bo pa tri dni kvas.«

»Ne vem, kak zlomek je to,« tveže napreje Cesar, »pred petnajstimi leti, ko še nismo poznali močnih lampar in so z navadno lučjo klicali ribe, jih je bilo več. Se še spominjam, koliko nas je bilo v procesiji na Barbano. Bubeč sem bil, ko tamle Tonko, peli smo na celi vrsti brgocov in bark; šli pomolit k barbanski

Mamki, tudi zvrnili so ga pošteno mero naši očovi. Bubeč smo šli pa trgat ,barbanske rože', gospod jih je požegnal in potem smo se kosali, kdo bo prvi svoj šop privezal na jambor. Ajte, tam gori, še od takrat so vrh jambora v lepem in grdem, vedno enake. Tudi po dvajset let ostane tako za žegen.«

»Pa v zimi ste tudi zunaj?«

»Seveda. Samo huje je. Takrat so pasere, okoli januarja rombe, v začetku spomladi kalamari, potem sipe in škombri. Od spomladi do jeseni pa je pri nas poglavitna žival sardela in sardon. Letos gre vse za dobro ceno; prejšnja leta se je bilo treba pogajati s tovarno v Izoli. Tja v konec poletja se spravimo nad tonine. Tak lov ni prav varen, a splača se le. Že mi smo jo imeli v mreži eno od dveh kvintalov.« — »Imaš še slino v ustih, svak Cesar? Tu še lahko odcediš,« je nudil pletenko svak Žive.

»Pa naj bo, grem začmet pol ure. Enajsta bo,« je pogledal po zvezdah.

Tudi midva s Stankom sva polegla po zvitem jadrju. Tiho je pljuskala voda ob pramec in nas zagugala v polspanec. Pri jamboru je zatlel čik. Žive straži, tiho si poje, kar čudno se mi je zdelo, tisto... »po visokem morju plava čoln lehak...« Tudi teh zagorelih ljudi se dojme taka tiha, božanska noč na Adriji, ko se v polsvitu zvezd poljubljata nebo in voda. Vse je tiho.

Hipoma nekaj lahno butne ob bok. Dvignem glavo. Nad brgocom se dviga siva gmota finančnega broda, karabinke so naperjene na nas. Kontrola! Cesar preklinja v medlem soju brljevke in išče med papirji. Polzaspani lezejo vsaki izpod krova gledat kaj je.

»Strela, dol pojte, opravim jaz,« rentajući Cesar in kaže listine vojaškemu poveljniku. Ta pa vpije, da lampare niso pravilno zakrite in da bo brod zaplenil. Še nekaj hrupa, karabinke se na visokem krovu nad nami povesejo in patrola tiho odrine k »Ninu brontolu«, ki ves preplašen maha z rokami, naj gredo proč, sicer da mu vse ribe razženejo.

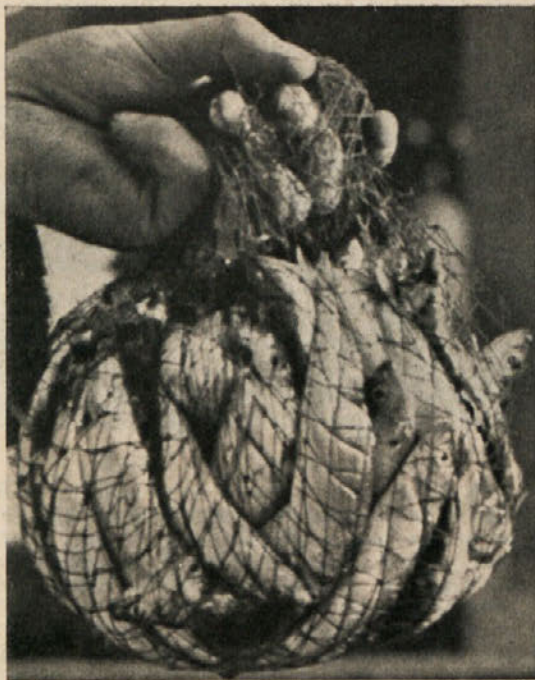
»Kaj je zdaj tam,« vpije Cesar, ko so stražniki odtokotali proti Izolanom.

»Hudiči, kvas bo; prej je bilo pod mano vse gosto živali,« odgovarja Nino razjarjen. Spet se vse pogrezne v temo in molk.

»Aló, mreže!«

Močan sunek me spet zdrami. Hipoma sva pokoncu. Nekaj čez polnoč bo. Po krovu vse skače kot brez uma. Višek lova! Natikajo si usnjate hlače ali vsaj predpasnike. Kazara in Cesar dvigata sidro in spuščata krmilo.

»Fantje mrežo! Gibaj Polenta; h škripcu Makola; Tonko, zabojčke,« poveljuje Cesar. Ščifa je priplula ob bok. Brž jo zasidrajo in možje poskačejo k nam. Lampara je že na naši desni; Nino brontola in jo suče okoli sebe. RIBE SKAČEJO vse oslepljene iz vode. Močno laterno pritrjeno na velikem kosu plutovine spuste v vodo. Tu je začetek mreže. Zdaj pa mrežo, obteženo na spodnjem koncu s svinčcem, zgoraj natakajeno na plutovino, — v vodo! Deset rok se giblje ko stroj, da jo pravilno odvijajo z ogromnega kupa in polagajo pokoncu v vodo.

Nagrada prijatelju ribičev.

Deset, dvajset, trideset metrov, petdeset, sto. Z enako hitrostjo kot jo polagajo, se pomiče brgoc v velikanskem krogu okoli lampare.

»Še ognja, fogèr,« ukazuje Cesar. Drugi molče; kljub mrzli sapi so že vsi mokri od potu in vode. Že smo spet pri začetku mreže, pri laterni. Ribe so zdaj že obkoljene v velikanskem krogu.

»Vleci vrv!« zadoni povelje.

Mreža se prične spodaj zadrževati. Na pomoč pridejo škripci. Treba je priskočiti k vitlu. Vsi dihaajo zasopljeni. Ogromni sak se oži. Nekaterim ribam se posreči skočiti preko mreže. Zdajci se prične dviganje saka iz globine. Hitro je treba ribe, ki skačejo po mreži navzgor, obirati in jih metati spet v spenjeni kotel pod bokom.

»Nino, zginil!«

Komaj še odvesla lampara preko nasprotnega konca kolobarja iz mreže na prosto. Sak je že ozek in nizek. Z veliko mrežasto zajemalko na dolgem drogu pričneta v dveh zajemati ribe in jih metati na krov. Urne roke jih pridno nakladajo v prekljaste nizke zabojčke. Ob jamboru se dviga njih kup.

»Stran, fantje, hudič je v mrežil!« Brž kavlje v roke, velika hobotnica se otepa in trže mrežo. Stisnejo jo ven iz mreže. Gorje, če jo kdo prime in se podrgne po koži, še huje če po očeh, ker bi jedka kislina, ki jo žival izločuje, oslepila vid. Po koži pa naredi močne izpuščaje. Vsa mreža je zdaj na krovu. Ribe sortirajo. Mreže zopet skladatajo v kup.

Še nekam dober lov je. Povečini so sardoni. Vmes je tudi nekaj okusnih orad. Za osem sto lir ga ocenjuje kapitan.

Ribiči si otirajo pot in vodo. Ščifa in lampara zopet svetita tam nekje zunaj in kličeta ribe. Dvakrat v noči se namreč vrže mreža.

Do štirih spet lahko počivamo. Moštvo si ogleduje plen. Ta godrnja, drugi rentaći, da ni bil tovariš dovolj uren in da je polovica rib še pred zadrigo saka od spodaj pobegnila ven. Vname se razgovor o pravilnem ribjem lovu. »Odpočijmo si,« zaključí Makola. »Svak, je še kaj žganega spodaj?« Čutara priroma od nekod. Nihče ne misli več na spanje.

Ob štirih je spet lov. To pot je bilo manj sreče, a vsi so upehani od nategovanja vrvi, mrež, bedenja in mraza. Peta je že. Zvezde ugašajo. V sivih obrisih še dviga obal. Ščifa in lampara se zopet navežeta na brgoc. Dva končujeta spravljanje rib v zabojčke. Drugi so zginili v kajuto. Kazara kinka z glavo, drog pri krmilu

si je del med kolena in kar v polspanju uravnava smer. Celo motor pokota sam brez motorista.

Morje postaja sivkasto zeleno in se peni v jutranji sapi. Križanski mežnar zvoni prvo v dan. Ob šestih smo že pod Križem. Blede postave prikinkajo na krov in ribajo deske. Motor ugasne, lahko zdrknemo v luko.

»Po toliko, če ne...!«

Vse je že živahno na molu. Samih žensk in otrok. Prinašajo topel zajtrk. Prekupčevalke pa hite z jerbasi. Ribji trg se prične kar tu. Nekaj pogledov, »Angleži« in »Bibci« so se že domenili za ceno. Pa tudi ženske so že spotoma določile svojo tarifo. Vreščijo, da je veselje. Trgajo zabojček iz rok Makolu in Kazari. Devljejo na vago.

»Hej, hej, počasi! Po čem?«

»Kaj po čem? Kaj je treba vpraševati, kot včeraj,« bevska suha in jezična mamka, glava prekupčevalk.

»Danes nas pa ne bo,« mu migne Cesar in privleče od nekod zapisnik in si beleži cene in koliko bo katera vzela.

»Žive, nazaj na barko! Danes ne plačajo. Jih bodo pa tržaške!« Žive res uboga, zabojčki se spet skladatajo na krov. Prekupčevalke jezne migajo z bradami in se oddaljujejo. Kaže, da ne bo kupčije. Ribiči mirno zajemljejo svojo polento in mleko, ko da se jih vsa ribja kupčija nič ne tiče.

Pa pristopi Žefa izpod Brojanice: »Bodi pameten, Cesar, saj tudi me nimamo nič zaslужka. Liro pri jerbasu.«

»Baba laže, liro pri kili,« godrnjava brontolo.

»Gobec dedčevski; naj bo po sedem, Cesar, če odberem te lepe sardone.«

Aj, zdaj je bil vrišč v ženskem taboru, da Žefa podira kupčijo.

Ribiči so odcenili lempice.

»Kar v mesto,« zakliče Cesar motoristu. Motor se vžge, prekupčevalke pa v vrisk: »Naj bo po šest in pol, če nečejo, da jih bo hudič v olju cvrl namesto rib.«

Motor spet umolkne. Tabora se približata. Vrišč traja še nekaj časa. Hipoma umolkne, na ribji »borzi« se je določila cena. Vsak je pol popustil.

»Saj so tudi one reve,« prigovarja bibčevski tabor. Brž so zabojčki izpraznjeni. Še eden, poln najlepših sardonov

se leskeče v jutranjih žarkih. Po teh se ženskam najbolj skomina. Bolj glasne so že pri njem, češ te bomo pa zlahka oddale in si popravile nižjo ceno pri ostalih.

»Hoj, hoj, punce, te so pa za nas,« jih odriava Cesar. »Ne bo sama gospoda cvrla rib, te jih bomo mi še pred deseto mašo.« In smo si jih res lepo po bratsko razdelili in naložili v mrežice. Le pogledite jih! To je dišalo že pred mašo v fari, ko so kar skakale v ponvi pod spretno roko Cesarjeve gospodinje.

»V nekaj urah so 'živalce' bile v vodi, v olju in v vinu,« je cmokotal Nino, ko je zdaj dobre volje dolival črnine v kozarce. Veselo smo trčili ob slovesu na dobro srečo drevi in da bi sveti Peter, njih ribiški zavetnik, Križan vedno s prijaznim očesom pogledoval.

Večer na morju — po lovu...

MODA

ŽENA

DOM

Popoldanska in večerna moda

Koncertna in plesna sezona je zopet tu. Mogoče se bo zdelo komu neumestno, da se v teh hudih časih bavimo z modo plesnih in večernih oblek. Vendar pa menimo, da smo prav sedaj bolj kot kdaj koli potrebne malo veselja in razvedrila. Vsakdanje delo nam bo šlo lažje od rok in naš pogled ne bo več tako mračno zrl v bodočnost.

Na sliki vidite nekaj preprostih, a elegantnih modelov za popoldne in večer.

1. Dvobarvna volnena obleka iz svetlo in temnosivega jerseyja. Sedlo z odprtim moškim ovrtnikom in nabrani sprednji del krila z velikimi žepi so svetlosivi, ostali del obleke je temen. Zraven rdeč pas in rdeči gumbi.

2. Zelo učinkovit je model iz nežnove angore. Krilo je plisirano. Nekaj posebnega je širok, rdeče-črn všit pas, ki je spredaj zavezan v šerpo.

3. Za vitke in visoke postave je model iz rjavega satina. Okoli bokov je zavezana šerpa, ki jo drži zaponka iz štras kamnov. Enako zaponko opazimo tudi ob vratu.

4. Gladka obleka iz črnega krepa. Harmonično drapiranje blaga pri vratu in na bokih. Nekaj posebnega je vezelnina na vrezanem žepku.

5. Mladostna večerna obleka iz tafta ali moaréja. Dolg, prilagajoč se izrezan žvotek s širokim, nabranim krilom. Zraven majhen bolero iz istega blaga.

6. Bogati naberkji na prsih, krilu in rokavih krasijo to elegantno večerno obleko iz srebrnosivega velours-chiffona.

7. Crno-rjave kombinacije so letos močno v modi! Naslednji elegantni model je iz črnega motnega satina. Preko široke, zlatorjave šerpe iz bleščeče se svile nosimo srebrn pas. Na ozkem gladkem krilu majhen vrezan žep!

8. Elegantna obleka za koncert in gledališče iz črnega baržuna. Gladka dolga jopica je okoli ovrtnika in ob zapori srebrno zvezena. Ozko, malo zvončasto krilo. Bleščeči se gumbi.

9. Mirna večerna obleka iz lastavičje-modrega krepa. Ovrtniček iz medlivi-joličnih biserčkov, polkratki rokavi. Zraven dolga jopica iz istega blaga. Cvetlice v glavi, pentlja na jopici in rokavice iz istobarvnega vijoličnega velurja.

Kako si sama izgotoviš moderno pokrivalo

Turban je še vedno v modi! To dejstvo je treba pripisovati zlasti njegovi vsestranski uporabnosti: lahko ga nosimo dopoldne, k popoldanski obleki ali tudi kot večerno pokrivalo. Prinašamo nekaj zelo preprostih, a učinkovitih modelov.

Gotovo imate doma kvadrat svile, tafta ali ostanek blaga od volnene obleke. Vzemite blago in ga pripognite v diagonali; tako zloženo ruto si zavežite spredaj (slika 1). Sprednji konec rute vrvite nazaj in zavežite še en vozel. Potem zasušite vse tri konce v zvitek in ga zapnite z iglo. Ta model nosimo predvsem k dopoldanskim in športnim oblekam (slika 1).

Za čajanke ali obiske si boste hitro izgotovile ljubek turban, kakor ga

kaže slika 2. Vzemite kvadrat rožaste ali črtaste svile, ga zopet zapognite v diagonali in spredaj zavežite. Nato zvijte vse konce skupaj v nekaj kolobar in ga zapnite tako, da je na eni strani malo bolj rahel in višji kot na drugi.

Naslednji model (št. 3), ki se elegantno poda k večernim oblekam, za koncert ali gledališče, si boste izgotovile iz tafta, mogoče iz istega blaga kakor je toaleta. Zložite kvadrat blaga v diagonali, tako da dobite obliko širokega traku. Sedaj ga zavežite okoli glave na ta način, da vam bo ostal na eni strani dolg trak, ki ga zavežete v veliko pentljo. Prvi mrzli zimski dnevi so že tu. Za izlete peš ali na smučeh je zelo primerno pokrivalo, ki si ga napravimo iz navadne volnene rute, kakor nazorno kaže skica (št. 4).

Deset dobrih nasvetov gospodinji

1. Če vam škripljejo vrata in nimate pri roki olja, si lahko pomagate z navadnim svinčnikom. S konico podrgnete po tečaju, grafit vsaj toliko pomaga kot olje.

2. Vsako sredstvo za odstranjevanje madežev s čevljev bo učinkovitejše, če natrete poprej čevlje s svežim mlekom.

3. Madeže od rje odpravimo iz perila takole: pod madež položimo mokro krpo, nato nakapamo na madež precej citroninega soka in ga pokrijemo z zelo mokro krpo. Če vse potegnemo z vročim železom. Celo zastareli madeži se dajo tako odstraniti.

4. Če opazite na železni peči špranje, skozi katere uhaja dim, napravite zmes iz enakih delov soli in pepela ter čisto malo vode. Zmes mora biti kašnata in ne preredka. Z njo zamažite špranje.

5. Sir pod steklenim pokrovom ne plesni, če položimo košček sladkorja pod pokrov.

6. Preproge očistite zelo dobro, če jih potresete s tenko plastjo žaganja, preponega z bencinom. Skušajte ga s kako leseno lopato utisniti v preprogo, kjer naj

ostane eno uro. Nato preprogo skrbno iztepite.

7. Madeže od vode odstranimo iz polirane plošče, če tisto mesto potresemo najprej s kuhinjsko soljo, nakapamo nato malo vode nanjo in obrišemo z volneno krpo. Nato drgnemo z mehkim kosom plutovine (zamašek) toliko časa, da dobi plošča zopet blesk.

8. Aluminijaste posode se bodo svetile kakor srebrne, če jih natremo z mešanico iz enakih delov olivnega olja in alkohola. Paziti moramo, da ne pritiskamo preveč, in da sta olje in alkohol res dobro zmešana.

9. Krompirjev pire bo veliko okusnejši in tudi lepši za oko, če mu dodate poleg običajne količine mleka še nekoliko namiznega olja. Vse skupaj pretolčite s tolkačem za sladko smetano in servirajte.

10. Iz ostankov nedeljske pečenke lahko pripravite okusno solato. Na kosce zrezanemu mesu je treba dodati trdo kuhano jajce, 2-3 paradiznike, čebulo, papriko, sol in poper ter vse skupaj dobro premešate z oljem. Če polijete solato še z majonezo, boste dobili okusno predjed.

Kuhinja in gospodinjstvo

Krofi iz paljenega testa.

Letos enkrat za spremembo drugačne krofe, ki niso dražji od navadnih, iz kvašenega testa. Posebno prav nam bodo prišli, če pričakujemo goste, ker krofke lahko že prej spečemo in jih potem nadevamo. Za testo potrebujemo: 10 dkg masla, 12 dkg bele moke, 5 jajc in ščepec soli. V kotličku, kjer sicer stepamo beljake, zavremo osminko litra vode. V to vmešamo polagoma 12 dkg moke, ter mešamo še dalje nad ognjem, da se testo loči od kuhalnice in posode. Sedaj vzamemo testo od ognja proč in ga mešamo še dalje, da postane mlačno. Polagoma dodajamo 5 jajc drugo za drugim in mešamo. (Jajca morajo biti pozimi mlačna, zato jih že prej nekaj časa položimo v mlačno vodo.) Ko smo vsa jajca vmešali, testo pokrijemo in ga pustimo dve uri počivati. Na pekač, ki je pokrit z mastnim papirjem, pokladamo z žlico enakomerne kupčke, jih pomazemo z beljakom, ter jih v topli pečici lepo rumeno spečemo. Prvih 10 minut ne odpiramo pečice; to je zelo važno, če hočemo, da se nam krofki močno dvignejo.

Ohlajene krofke čez sredo prerežemo in nadevamo s stepeno smetano, jajčno ali čokoladno kremo.

Jajčna krema: 2 dl mleka stepamo s 4 jajci in 10 dkg sladkorja s strokom vanilije nad soparo, da se zgosti. Ohlajeni kremi primešamo 15 dkg masla.

Čokoladna krema: pol litra mleka, 3 cela jajca in 3 rebra čokolade, en vanilin sladkor in še nekaj žlic sladkorne sipe (po okusu in potrebi) mešamo nad soparo tako dolgo, da se začne zmes gostiti in potem stepamo na hladnem še tako dolgo, da se krema ohladi. Nato ji primešamo še 18 dkg surovega masla. Po vrhu krofke dobro potresemo s sladkorjem, ker ni testo nič sladkano.

Krompirjeve pogačice, kot dodatek kakršnemu koli mesu v omaki. 1 kg krompirja operemo, osušimo ter ga v pečici spečemo. Potem ga olupimo in stlačimo. Ohlajenega zgnemo z 20 dkg moke, 1 jajcem, malo masla ali smetane ter s čepom soli v testo, ki ga na prst debelo zvaljamo. Iz testa izrežemo okrogle pogačice, jih pomazemo z razpetim jajcem in spečemo na pekaču v topli pečici.

Srce v omaki. Goveje, telečje ali prašičje srce operemo, da prebodemo s koščki slanine, osolimo in popoprmo. V kozice nastrgamo vseh vrst zelenjave in čebule, 1 lavorjev list, majaron, limonove lupinice, dodamo še 1 žlico masti in na vse to položimo srce. Pocasi pražimo na ognjišču, da srce in zelenjava zarumene. Potem vzamemo srce iz kozice, zelenjavo pa potresemo s 3 žlicami moke, ki naj zarumeni, in jo potem zalijemo. Če bi omaka ne bila gladka, jo moramo pač pretlačiti skozi cedilce. Za dober okus dodamo malo paradiznikove meze, gorčice in smetane. Srce narežemo na primerne rezine in pustimo, da še četrtr ure vre v omaki.

Jam (marmelada) iz citron. Ker je bila letos izredno slaba sadna letina, nam bo čisto prav prišel jam, pripravljen iz citron, posebno še, ker nam je znano, da imajo citrone dosti vitaminov. Pet citron in eno pomarančo umijemo in obrišemo. Nato sadeže olupimo in razdelimo na koščke, katerim iztrebimo pečke ter jih na strojku z lupinami vred zrežemo. Pri tem pazimo, da se nam preveč soka ne izcedi. To zmes pristavimo s tremi litri mrzle vode k ognju in pustimo, da se toliko časa kuha, da se voda na polovico povre. Sedaj dodamo 1 kg sladkorne sipe in pustimo, da vse skupaj še 15 do 20 minut vre. Se vročo marmelado napolnimo v kozarce, ki jih naslednji dan pokrijemo s celofanom in jih zavežemo.

Trije praktični predpasniki za gospodinjjo

1. Temen pikčast predpasnik iz pralnega blaga, ki je tako ukrojen, da nam pokrije skoraj vso obleko. Zavezuje se zadaj v pasu in ob vratu z dvema pentljama.

2. Zelo ljubek predpasnik iz belega platna, ki je obrobljen s pisanim kretonom. Ukrojen je po životu. Naramnice, ki se zadaj križajo, in pa spredaj zavezani pas so iz istega kretona.

3. Preprost je tudi kuhinjski predpasnik iz belega platna ali drugega belega blaga. Zavezuje se zadaj. Zelo praktičen je velik našit žep.

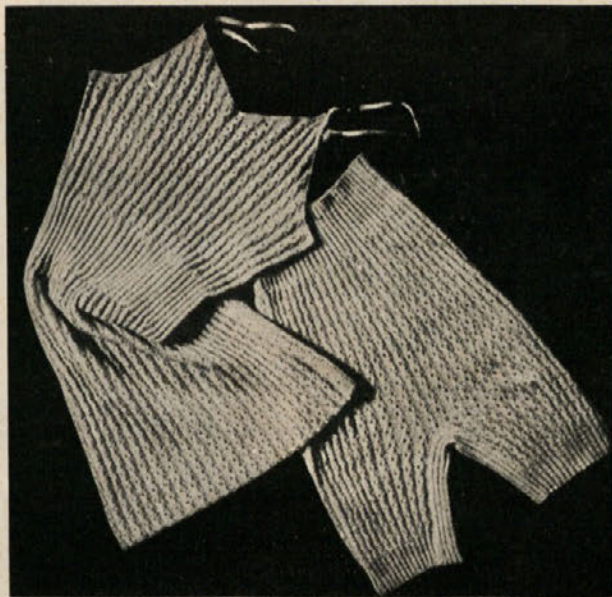
Pleteno perilo

Cenejše in bolj trpežno je na roko pleteno perilo, naj si bo že iz volne ali tanke bombažaste nitke. Slika vam prikazuje srajčko in hlačke za srednjo postavo, pleteno iz nežnorožnate cefir volne. Potrebujemo 300 g volne, pletilke št. 2 $\frac{1}{2}$ in 2. Pletemo tako pri srajčki kakor pri hlačkah vsako polovico zase.

Za srajčko nasnujemo na pletilke št. 2 $\frac{1}{2}$ 130 pentelj ter pletemo semtertija takole:

Prva vrsta: 3 leve, 2 desni, druga vrsta: 2 levi, 3 desne, tretja vrsta: 3 leve, 3 desni, kateri vzamemo skupaj, zato pa nit enkrat ovijemo, četrta vrsta: 2 levi, 3 desne, peta vrsta: 3 leve, 2 desni, šesta vrsta: 2 levi, 3 desne, sedma vrsta: 3 leve, 2 desni zopet skupaj pletemo in nit enkrat ovijemo, osma vrsta: 2 levi, 3 desne, deveta vrsta: 3 leve, 2 desni, deseta vrsta: 2 levi, 3 desne, enajsta vrsta: kakor 3 in 7. To se ponavlja tako dolgo, da imamo 40 vrst. Sedaj preložimo pletenje na igle št. 2 ter pletemo 2 levi, 2 desni 9 cm visoko. Delo zopet predenemo na igle št. 2 $\frac{1}{2}$ ter pletemo od tu še 16 cm visoko. Sedaj pa zaključimo na vsakem koncu igle po 10 pentelj naenkrat, potem pa postopoma v vsaki vrsti in na vsaki strani po eno pentljo in pletemo še 4 cm visoko, računano od zaključenja prvih pentelj. Nato razdelimo delo na dve polovici ter pletemo vsak del zase, pri tem snemamo ob vsaki strani vedno po eno pentljo tako dolgo, da nam končno ostanejo še tri pentlje, ki jih vse skupaj vzamemo in s tem delo zaključimo. S snemanjem je nastal izrez ob vratu in pod pazduho. Prav tako pletemo drugi del srajčke. Obe polovici spnemo skupaj ter jih ob straneh sešijemo na roko (poentlamo). Nato prišijemo še naramnice iz traku iste barve.

Hlačke: Na igle št. 2 nasnujemo za vsako hlačnico po 60 pentelj in delamo za spodnji rob 4 cm visoko 2 levi, 2 desni, nato preložimo pletenje zopet na igle št. 2 $\frac{1}{2}$ in pletemo v vzorec 12 cm visoko ter dodajamo polagoma na eni strani pet pentelj. Potem pletemo še en tak del in ju združimo na eno iglo ter pletemo po vzorec kakor srajčko 26 cm visoko. Delo zopet preložimo na igle št. 2 in pletemo zgornji rob 2 levi, 2 desni 7 cm visoko. Nato delo zaključimo. Prednji del hlačk je gotov. Za

zadnji del pletemo do zgornjega roba prav tako, le predno pričenemo pletti zgornji rob, razdelimo pentlje na tri dele. Na srednji pletilki naj bo 50 pentelj, levo in desno pa ostale pentlje, razdeljene na dva enaka dela. Pletemo 2 levi, 2 desni s pletilko št. 2 prvo vrsto srednjih 50 pentelj in delo obrnemo. Pri drugi vrsti dodamo 7 pentelj, od stranskih igel, pri tretji zopet 7 toliko časa, da smo od leve in desne dodali vse pentlje. S tem smo zadnji del hlačk podaljšali. Delo zaključimo. Sedaj spletemo še vstavek med obema hlačnicama. Na pletilkah št. 2 pletemo 30 pentelj široko 2 levi, 2 desni 32 cm visoko in vsijemo ta vstavek med oba dela spodaj in entlamo tudi na obeh zunanjih straneh hlačke skupaj.

Najmanjša neodvisna in mednarodno priznana država na svetu je Vatikan, ki ne meri ni pol kvadratnega kilometra ne. Po obsegu jo prekašajo celo tista liliputanska ozemlja, ki nam jih je zgodovina ohranila kot zanimivost: kneževina Liechtenstein, republika San Marino in republika Monaco. Čeprav pritlikavec po zemeljni razsežnosti, je Vatikan vendar silen velikán po duhovni moči kot žarišče katolištva in čuvar neprecenljivih kulturnih zakladov, tako da je papež Pij XI. ob spravi med Vatikanom in italijansko državo l. 1929 lahko z vso pravico dejal: »To ozemlje je majhno, a lahko rečemo, da je največje na svetu, saj stoje na njem Berninijevo stebrišče, Michelangelova stolnica, znanstveni zakladi na vrtovih, v knjižnicah in v prekrasnih galerijah, vrhu tega pa še grob prvaka apostolov.«

Iz te zanimive državice prinašamo nekaj prav redkih slik:

Zgoraj levo: Švicarska garda, papeževa osebna straža, v učilnici, kjer jo poučujejo v sodobni taktiki.

NEPOZNANI VATIKAN

V sredi: Oddajna antena in sodobne kratkovalovne naprave vatikanske radijske postaje, ki jo je zgradil sloviči znanstvenik Marconi.

Spodaj: Redovnici potrpežljivo popravljata neprecenljivo preprogo. Prečenjujeta barvne odtenke nitk, ki se morajo popolnoma skladati z originalom. Popravila trajajo več let. Najslavnejše preproge, za katere je napravil osnutke Rafael pred štiri sto leti, so stkale flandrske statve. Dvakrat so jih lopovski napadalci strgali s sten in odnesli. S težavo so bile vrnjene. Popravili so jih in danes imajo še zmeraj isto barvno bogastvo in sijaj. Tu izdelujejo zdaj nove preproge. Kadar napravijo kako prav posebno lepo, tedaj papež prereže konec osnutne niti z zlatimi škarjami,

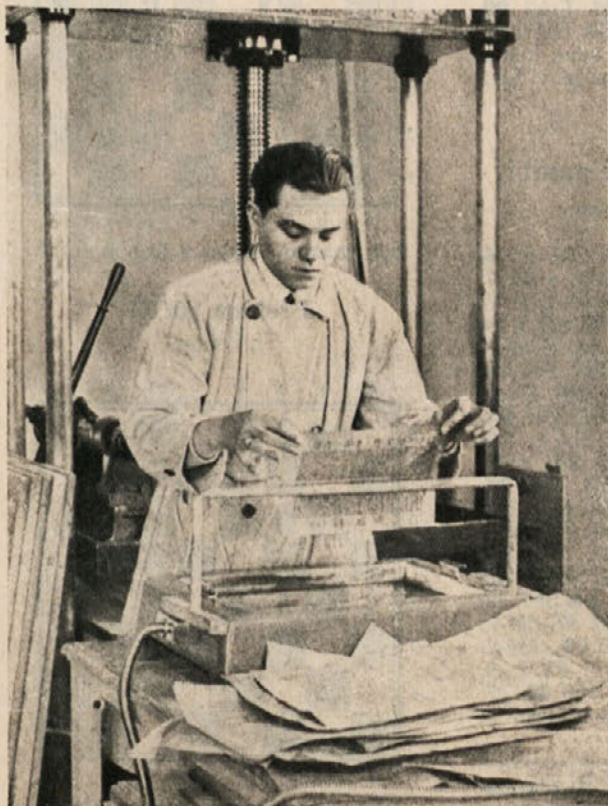
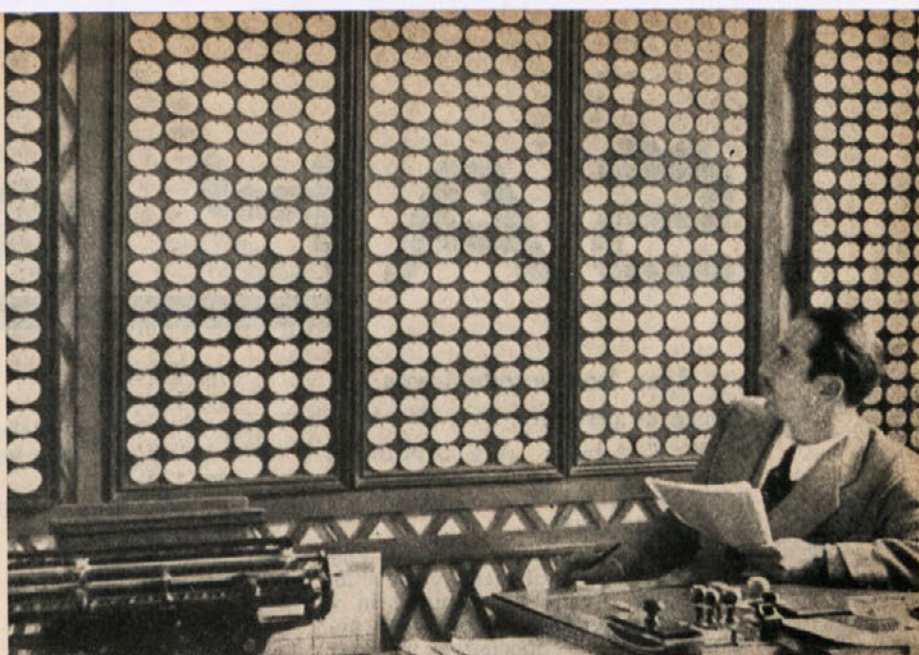
Zgoraj: Ogromen seznam na steni, ki kaže vse stotine vrst rastlin in cvetlic, posajenih na novem vatikanskem vrtu. Seznam podaja natančna navodila za skrbno gojitev cvetk, poslanih Vatikanu z vseh delov sveta.

V sredi levo: Spretni veščaki popravljajo, »kar molj in rja lahko razjedata«. — Plesen, miši in žužki so skoraj čisto uničili dragoceno staro knjigo, a moderna kemija bo pomagala, da bo spet čitljiv zgodovinski dokaz.

V sredi desno: Z alkoholom, oljem in amonijakom popravljata zbledelo staro sliko.

Spodaj levo: Stari pergamenti pridejo v želatinasto kopel. Zdrizasta, žoličasta snov varuje dragocene pergamente pred zajedalci in drugimi sovražniki, celo pred časom samim.

Spodaj desno: Neskončne vrste predalov, v katerih je porazdeljenih 28.000 raznobarnih kamenčkov za izdelavo mozaikov. Jaspisovi, marmorni in stekleni koščki so tu razporejeni po barvnih odtenkih, ki jih razlikuje le veščakovo oko.

ŠAH

Igra kraljevega lovca

(Ameriško prvenstvo, New York 1940)

W. W. Adams A. C. Simonson

1. e2-e4 e7-e5
2. Lf1-c4 . . . . .

Bajka iz davnih dni, ko so se klasični turnirski vitezi merili v škotskih, nordijskih, Evansovih gambitih in v gionu pianu ter žrtvovali pa kovali nesmrtno partije. — Specialist v igri kraljevega lovca je „kirurg“ Rudolf Spielmann, ki je dosegel z njo toliko pomembnih zmag, da so neki teoretiki to otvoritev kar po njem imenovali: Spielmannovo otvoritev. Da jo srečamo na resnem turnirju l. 1940, znova dokazuje, da je remiska smrt v šahu nesmisel.

2. . . . . Sg8-f6
3. d2-d3 . . . . .

Na videz skromna, a vendar v bistvu ostrejša poteza kakor običajna 3. d4 (3. . . . e:d 4. Sf3 ali D:d4), ker navajlja gambitni sunek f4, ki prav redko vodi do izenačene pozicije.

3. . . . . c7-c6!

S tem odgovorom se črni še najbolj odreže: pripravlja krepek protisunek v središču (d5), ki naj nevtralizira gambitno rezko igro belega. Gotovo je ta odgovor bolj energičen kakor Le5, ki so ga včasih na tem mestu igrali v nadi, da bi s pritiskom na f2 čim uspešneje prišli do protigre.

4. f2-f4 d7-d5

Pozicija je skoraj ista kot v Falkbeerovem protigambitu, ki po dokazih pokojnega dr. S. Tarrascha velja za uspešno sredstvo proti muhastemu kraljevemu gambitu.

5. e4xd5 e5-e4
6. d5xe4 Sf6xe4
7. Sg1-f3 Lf8-c5
8. Sb1-d2 Lc8-f5

Marsikdo bi tu kot črni gotovo po-tegnil rajši 8. . . . Sf2 ali pa vsaj 8. . . . Lf2+, a od obojega ima le beli korist, ki bi se le še bolj naglo razvil.

9. Dd1-e2 c6xd5
10. Sd2xe4 Lf5xe4
11. Lc1-e3 Le4xf3?

Nepotrebno in v taki poziciji napaka, kakor bo pokazal hladni odgovor belega.

12. g2xf3! 0-0
13. 0-0-0 d5-d4

Beli je prišel do zmagovite pozicije. Črni izoliranec je izgubljen:

14. c2-c3 Sb8-c6
15. c3xd4 Lc5-d6
16. Kc1-b1 Dd8-f6
17. d4-d5 Sc6-b4

18. Th1-g1 Tf8-e8
19. Le3-d4 Df6-f5+

Menjave bi koristile belemu, a morda bi se po njih še kako otepal.

20. Lc4-d5 Df5xd5?

Po tej napaki pride do velikega poloma.

21. Tg1xg7+! Kg8-f8
22. Tg7-g8+! Kf8xg8
23. Td1-g1+ Kg8-f8
24. Ld4-g7+ Kf8-g8
25. Lg7-f6+ Kg8-f8
26. Tg1-g8+ Kf8xg8
27. De2-g2+ Kg8-f8
28. Dg2-g7 mat.

Krasen zaključek! R. Retiju, ki je odnesel več zmag, s tem da je žrtvoval obe trdnjavi, se je pridružil W. W. Adams.

Slovanska obramba

(Rusko prvenstvo, Moskva 1940)

G. Lisicic — P. Keres

1. Sf3, d5 2. c4, c6 3. e3, Sf6 4. Sc3, g6 5. d4, Lg7 6. Ld3, 0-0 7. 0-0, c5 8. Db3, c:d4 9. S:d5, Sc6 10. S:f6+, L:f6 11. S:d4, S:d4 12. e:d4, L:d4 13. Lh6, Te8 14. Td1, e5 15. Le5, Lg4 16. Tde1, Le6 17. Le2?, De7! 18. L:d4, e:d4 19. Dd3, Ted8! 20. Td1, Td7 21. b5, a5! 22. Lf3, a4 23. g3, Db6 24. Tfe1, a:b5 25. a:b3, Ta5 26. Tdb1, Db4 27. Le4, b5 28. c:b5 T:b5 29. Df1?, d5! 30. T:b5, D:b5 31. Tb1?, d2! 32. Lc6, D:b1. Beli se je vdal, ker je ob celo figuro. Za Keresa je v Lisicinu še premalo lisice.

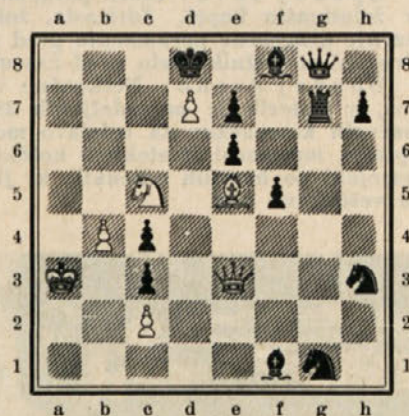
Odklonjeni damski gambit

Foltys — Podgorny

1. d4, Sf6 2. c4, e6 3. Sf3, d5 4. Sc3, Sbd7 5. e3, c5 6. c:d5, e:d5 7. d:c5, S:c5 8. Lb5+, Ld7 9. 0-0, L:b5 10. S:b5, a6 11. Sbd4, Le7 12. Sf5, 0-0 13. b3, Te8 14. Lb2, Sce4 15. S:e7+, D:e7 16. Sd4, Tac8 17. Dd3, Sc5 18. Df5!, De4 19. Tact, Se6 20. D:e4, S:e4 21. Sf5, T:c1 22. T:c1, Td8 23. f3, Sec5 24. L:g7!, S:g7 25. Sh6+, Kf8 26. T:c5, Se6 27. Te2, d4 28. e:d4, T:d4 29. Kf2, Ke8 30. Sf5, Td5 31. g4!, Kd7 32. Ke5, Te5+ 33. Kf2, Td5 34. Se5, Td4 35. Sc4, f6 36. Ke3, Td1 37. Td2+, T:d2 38. S:d2, Sd8 39. Se4, Ke6 40. Sc5+, Kd6 41. Sd3!, Kd5 42. h4, Sf7 43. Sf4+, Ke5 44. Sh5, b6 45. f4+, Ke6 46. Sg7+, Ke7 47. Sf5+, Ke6 48. Ke4, Sd8 49. h5, a5 50. Sd4+, Ke7 51. Kd5, Kd7 52. g5, f:g5 53. f:g5, Sf7 54. g6, h:g6 55. h:g6, Sh6 56. g7, Sg8 57. Sf5, Sf6+ 58. Kc4 in črni je položil orožje.

Problem št. 33

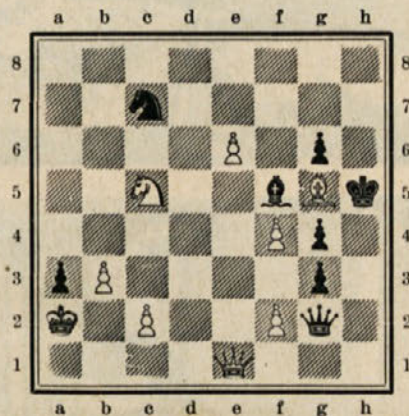
E. Plesnivý

Beli matira črnega v treh potezah.

Problem št. 34

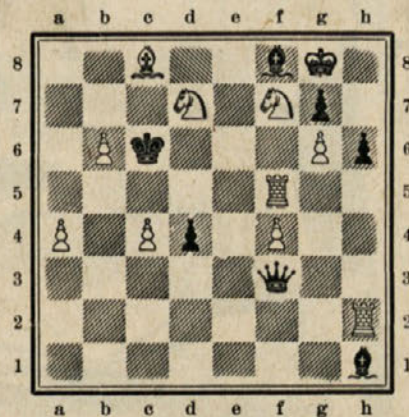
Dr. G. Erdős

Beli matira črnega v treh potezah.

Problem št. 35

J. Hutter

Beli matira črnega v treh potezah.

Glede rešitve problemov iz 12. številke I. letnika, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej stran 39

Občevanje nekaterih zavarovalnic s svojimi klienti se deli v tri strogo ločena obdobja. V prvi dobi — pred podpisom zavarovalne pogodbe — se zavarovalnica prikazuje bodočemu klientu kot blagoslovljen socialni zavod naravnost nadzemske dobrotelčnosti in usmiljenja, čigar delovanje je le v tem, da varuje kliente pred škodo ali pa, če jih že zadene nesreča, tako pomaga in jih podpre, da se nesreča spremeni naravnost v srečo. Zavarovalnica pošilja h klientu, ki naj si ga pridobi, posredovalce in zastopnike, ki so kakor misijonarji neumorno na poslu, da v dobro preišljenih besedah hvalijo in dokazujejo prav posebno kulantnost in nesebičnost svojega zavoda. Tak zastopnik razlaga, da je zavod že celo vrsta let nočeh brez spanja mislil samo na dobrobit dotičnega klienta, ki naj bi se sedaj pridobil, in da si neprestano ubija glavo s tem, kako naj se le ta človek obvaruje pred nesrečo in vsakero škodo. Sad teh nesebičnih, dolgoletnih razglabljanj zavoda je že izgotovljena zavarovalna ponudba, ki jo mora klient samo podpisati, da se bo za vedno rešil vseh skrbi in zadržev.

Ko je klient zavarovalno pogodbo podpisal, tedaj nastopi drugo obdobje: naravnost osebni interes zavarovalnice za klientovo usodo se je spremenil v sicer korekten, toda čisto posloven ton, nekako takole: »Vaši cenjeni pozornosti je ušlo, da še dosedaj niste poravnali letne premije, ki je zapadla že 15. preteklega meseca. Glede na točko 17. splošnih zavarovalnih pogojev si dovoljujemo . . . . . v nasprotnem primeru bi bili žal primorani . . . . .«

Končno nastopi tretje obdobje: primer, za katerega je bilo zavarovanje sklenjeno, se je zgodil, ubogemu klientu je resnično padla opeka na glavo, njegova hiša je res pogorela ali njegovo zavarovano taščo je v resnici zadela kap. Zavarovalnica se bliskoma odmakne od svojega nesrečnega klienta, naravnost ogorčena je, da se ji pripisuje, da bo podlegla taki okorni prevari, kakor je ta primer, in da se kdo celo drzne staviti ji nekake gmotne zahteve. Zahteva vse mogoče in nemogoče dokaze in pojasnila, n. pr.: »Ali je bila tašča cepljena proti svinjski kugi? Ali se je zavarovalec pred nastopom zavarovalnega primera tudi svojim obveznostim primerno umaknil padajoči opeki?« Obenem opozarja na zavarovalne pogoje, ki niso nastopili ali niso bili izpolnjeni in na dodatne pogoje v smislu okrožnice z dne 15. VI. 1898., člen 64., paragraf 27., odstavek I. (črka e), tretja opomba pod črto in ki imajo za posledico izgubo pravice do odškodnine.

Zdi se mi, da je najbolje, da vam predočim ta tri obdobja na praktičen primer.

K staremu doslužencu Dominiku Pavličku v moravski vasi Oslavany pri Brnu je prišel zavarovalni agent. Agent je imel srečo, saj si res ni mogel poiskati boljšega klienta, kajti Dominik Pavliček ni bil samo dosluženec z nekaj prihranki, ampak hkratu tudi butec in človek s stalno smolo ko le kdo. Z obrazom, ki ni v ozarjenosti v ničemer zaostajal za obrazom kakega člana armade rešenja, je stopil agent pred svojo žrtev in ji pričel razlagati, kaka posebna sreča je obrnila pozornost zavarovalnice na njega, gospoda Dominika Pavlička, kako je gospod Pavliček dosedaj v svetu, polnem nevarnosti in zločinov živel brez varstva in kako hoče sedaj zavarovalnica nesebično položiti svojo močno roko okoli šibkih ramen gospoda Pavlička ter ga varovati pred vsemi tegobami in nesrečami.

»Gospod Pavliček,« je navdušeno zaklical zastopnik, »mislite si, da zbolí vaša žena in umre, ali ne bi bila to strašna nesreča? Naša zavarovalnica pa vam v to strašno rano takoj vlije balzama in vam nemudoma izplača 10.000 kron pod pogojem seveda, da podpišete to malo zavarovalno pogodbo in se po smrti vaše soproge zglasite s polico pri naši zavarovalnici.« Ker je bil gospod Pavliček, kakor smo že omenili, bedak, ni od vsega razumel niti besede, zato mu je zastopnik naredil kratko predavanje o bistvenih osnovah zavarovanja, mu ga iz previdnosti trikrat ponovil in ga končno vprašal, če mu je sedaj vsa stvar jasna.

»Vsekakor,« je menil začuden gospod Pavliček, »vse mi je razumljivo, samo tole ne: kaj je policiji do tega, da mi umre stara, da mi zato plača celo 10.000 kron.« »Zakaj policiji?« se nerazumevajoče začudi zastopnik.

»No, saj ste vendar vi sami rekli,« odgovori Pavliček, »da dobim denar, če pridem s policijo k zavarovalnici.«

»Ne, ne, rekel sem ‚polico‘,« pravi agent in ponovi potrpežljivo svoje predavanje o zavarovalnicah še petkrat. Končno je tedaj tudi gospod Pavliček razumel, vseeno pa se je popraskal po glavi in menil:

»To z ženo pa na žalost le ne pojde.«

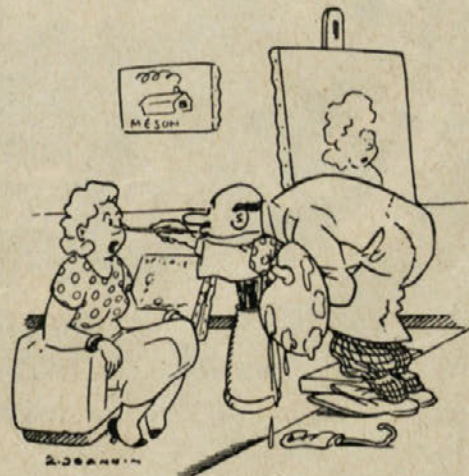
»Zakaj ne?« vpraša razočarani agent.

»Zato, ker je moja stara že 25 let mrtva,« odgovori Pavliček. Zastopnik bi bil gospodu Pavličku najraje eno primazal, toda pogodba še ni podpisana — torej smo še v prvem obdobju — in zato se mu zdi bolje, da vztraja v angelski potrpežljivosti.

Sočutje.

»Tudi tebe, siromaček, včasih vtaknejo za mrežo...«

Portret.

»Da, gospa, samo še nekaj potez, pa boste čisto podobni svoji sliki.«

»Poglejte, gospod Pavliček,« nadaljuje torej, »vi ste že primerno star mož, vaše kosti so že krhke, če se torej zgodi, da padete po stopnicah in si polomite noge, bi se zdelo, da je to nesreča, v resnici ste pa v tem trenutku rešeni vseh skrbi: treba vam je samo priti s polico v roki k naši družbi in takoj dobite na roko 5000 kron.«

»Lepo,« meni gospod Pavliček, »to o policiji ste mi že pojasnili, toda povejte, zakaj dobim tako vsoto, če sem si zlomil nogo, ravno na roko, jaz pa imam revmo v obeh rokah...« Čeprav je sam pri sebi besnel, je zastopnik z najprijaznejšim smehljajem izjavil, da lahko dobi gospod Pavliček po želji svoj denar razen na roko tudi na poljuben del telesa in ko je bil vstavljen ta važni pogoj na izrečno zahtevo gospoda Pavlička v zavarovalno pogodbo, je gospod Pavliček, ki ravno tedaj ni nikakor mogel najti naočnikov, podpisal pogodbo, ne da bi jo bil videl in ne da bi jo prebral. Zastopnik se je globoko oddahnil, ker je s tem že zaslužil provizijo, mi pa pridemo do drugega obdobja.

V danem primeru je to obdobje kratko in nezanimivo, ker plačuje gospod Pavliček, ki je bedak, vse premije čim točneje in brez odbitkov. To obdobje označujejo samo kratki dopisi, kot n. pr.: Hvaležno potrjujemo prejeto druge premije in si dovoljujemo opozoriti vas na to, da zapade tretja premija 1. novembra t. l. Če bi ta ne bila poravnana na dan, ko poteče rok, si dovoljujemo že sedaj glede na člen 17. splošnih zavarovalnih pogojev...«

Nekega dne je prišel Pavliček na izvirno misel, odpeljati se v mesto in osebno obiskati in spoznati svojo dobrotnico — zavarovalnico. Po dolgih blodnjah so ga poslali k ravnatelju — kajti, če s kom ne vedo, kaj početi, ga vedno pošljejo k ravnatelju. — Na stopnicah pred vrati pa Pavličku spodrsne in si zlomi nogo. Ravno

hoče pričeti od bolečine tuliti, ko se spomni, »da ga je doletela sreča in da je sedaj rešen vseh skrbi, ker dobi takoj izplačanih 5000 kron, na poljuben del telesa, zato stisne zobe in se splazi po vseh štirih v ravnateljevo sobo. Ravnatelj, že razdražen zaradi motenja, si da prinesiti akt, dožene osebno nastop poškodbenega primera in tako pridemo v tretje obdobje.

»Torej,« meni ravnatelj, »tako preprosto, kot si to vi predstavljate, pa to vseeno ne gre.« Ali ste plačali vse premije?« Ves žareč predloži gospod Pavliček vsa potrdila in polico in de spravljivo:

»Saj mi izplačate lahko denar kar, na roko, ga bom pač hitro vtaknil v žep, da ga kje ne zgubim.«

»Ne tako naglo,« odgovori ravnatelj, »od 5000 kron se najprej odbije 50% državnega rentnega in kuponskega davka, ostane torej 2500 kron. Od tega si odračunamo 500 kron za koleke in pristojbine, ostane še 2000 kron, od tega se odračuna 25% zemljiškega davka, ostane še 1500 kron...«

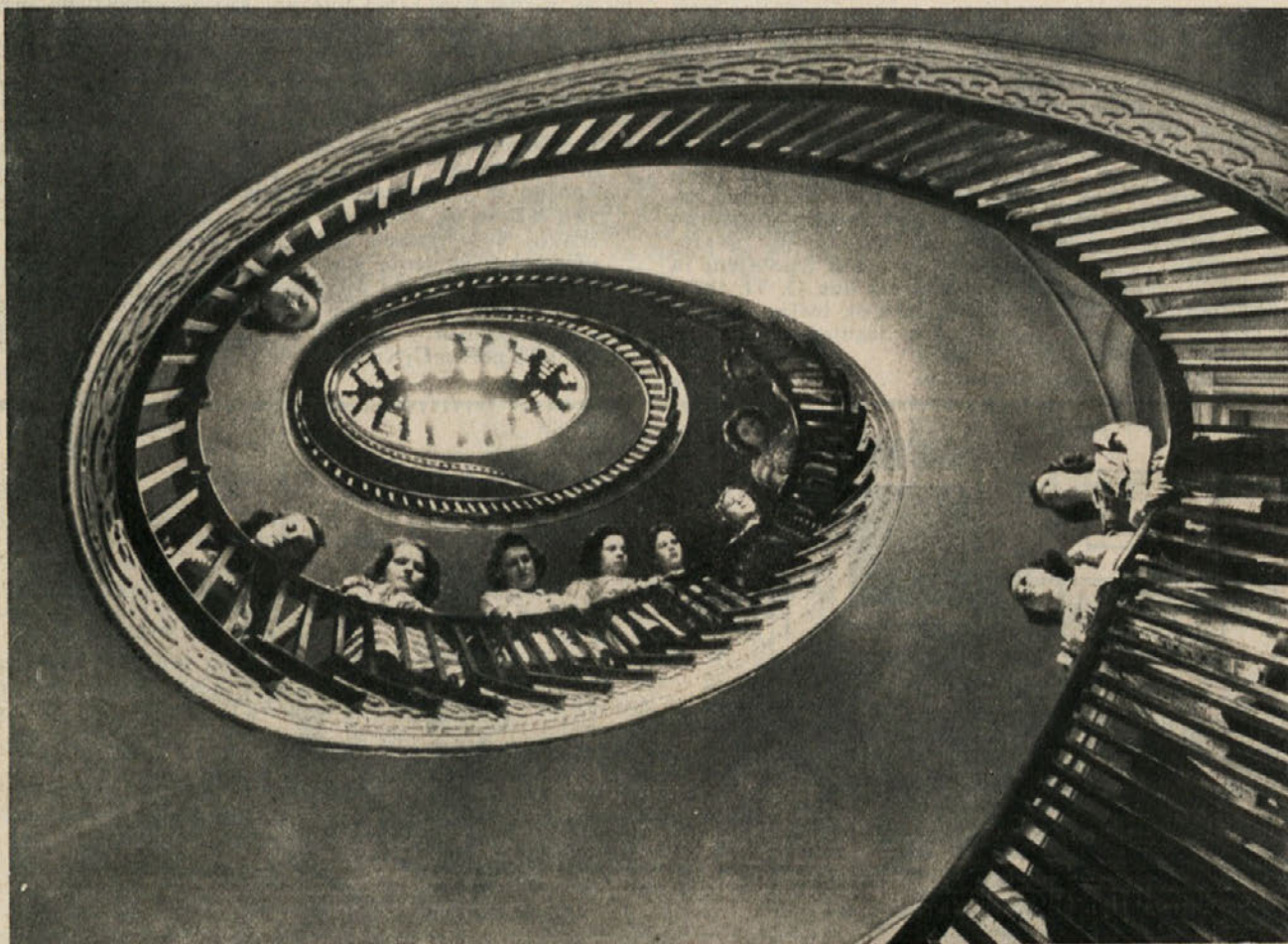
»Stojte!« zavpije gospod Pavliček, ki mu je do tega trenutka strah zapiral usta, »kako zemljiški davek, jaz sem vendar dosluženec.«

»Ker ste padli na tla, ko ste si zlomili nogo,« pravi karajoče ravnatelj.

»Motite se,« odgovori jecljaje Pavliček, »nisem padel na tla, temveč na marmornato stopnico.«

»Potem ste pa imeli smolo,« meni ravnatelj obžalovaje, »v tem primeru se računa mesto 25% zemljiškega davka 50% luksuznega davka, ostane torej 750 kron, od tega si odtegnemo še zadnjo letno premijo per 500 kron, ostane 250 kron, k temu pride še...«

»Veste kaj?« se nemudoma oglasi gospod Pavliček in potegne 100 kron iz žepa. »tu imate še 100 kron in s tem sva opravila...«

Stare lepote v moderni stavbi: polžasto stopnišče v donebniku ameriškega vseučilišča Harvard.

Laž

1 Detektiva Petrič in Černe sta izvedela, da se nevarni vlomilec in morilec Janez Dolinar skriva v neki zakotni predmestni gostilni, kjer da je najel stanovanje. Takoj sta se odpravila tja in se zglasila pri gospodarju. Ta jima je povedal, da je Dolinar odšel pred štirimi urami. »Ne moreta v njegovo sobo, ker so vrata zaklenjena, jaz pa nimam ključa,« je gospodar dodal.

ima

2 Detektiv Petrič je odprl Dolinarjevo stanovanje z vetrihom. Stanovanje je bila spalnica in majhna, čedna kopalnica. V kopalnici je detektiv Petrič na polici pred ogledalom našel škarje, na katerih so še bile kratke kocine.

kratke noge

3 Detektiv Černe pa si je ogledoval britvico brivskega aparata in rekel starejšemu tovarišu: »Vse kaže, da si je pred begom obril brke.« — »Teško ga bo dobiti, ko je odnesel pete že pred štirimi urami, pa še brke je popravil,« se je vtaknil vmes gospodar. — Tedaj se je detektiv Petrič nenadoma obrnil proti gospodarju, ga zgrabil za ramena in rezko odsekal: »Lažete! Dolinar je bil v tej sobi pred dvema minutama! Vi ste ga skrili!«

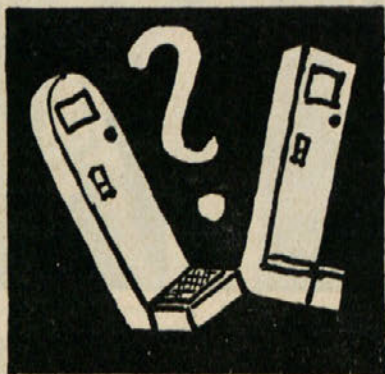
Kako je detektiv Petrič to dognal?

Reševalcem, ki bodo to kriminalno uganko pravilno rešili in svojo rešitev z dokazom podprli, bo žreb poklonil tri polnilna peresa. — Rešitve pošljite do 15. januarja 1941 na: Uredništvo »Obiska« (Uganka), Ljubljana, Kopitarjeva 6. Glede rešitve kriminalne uganke v 12. številki I. letnika glej stran 39.

U G A N K I D

1.

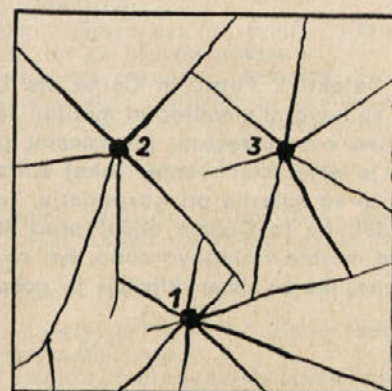
Tine in Tone prideta mimo tehtnice. Tineta tehtnica ne zanima. Saj se je šele včeraj stehtal. Zdaj ima 77 kilogramov. Tone se je tehtal pred tremi meseci. Takrat je imel 73 kilogramov. Radoveden je, koliko jih ima danes, pa potegne novc iz žepa. Kazalec kaže 70 kilogramov. »Kaj, tri kilograme sem zgubil?« Malo pozneje prideta do druge tehtnice. Tone se ponovno tehta. Kazalec kaže 74,5 kilogramov. To je pa od sile! Tedaj pa mu šine v glavo bistra misel. Žrtvuje še tretji novc in dožene natančno svojo pravo težo: 71,5 kilogramov. Kako?

2.

Gospa Cmokarica vzdihuje: »Kako lepo bi bilo, ko bi mogli vsak dan točno ob 1. uri skupaj sestiti za mizo. Jaz sem ob tem času vedno doma. A moj mož pride le vsak drugi dan, sin Drago vsak tretji dan, hčerka Milica vsak četrti dan, sin Tone vsak peti dan in najmlajši Lado vsak šesti dan ob 1. uri domov. To velja tako za delavnike ko za nedelje! Ne veste, koliko dela imam s kuharijo!« — Kolikokrat na leto pridejo vsi družinski člani Cmokarjevi skupno ob 1. uri h kosilu?

4.

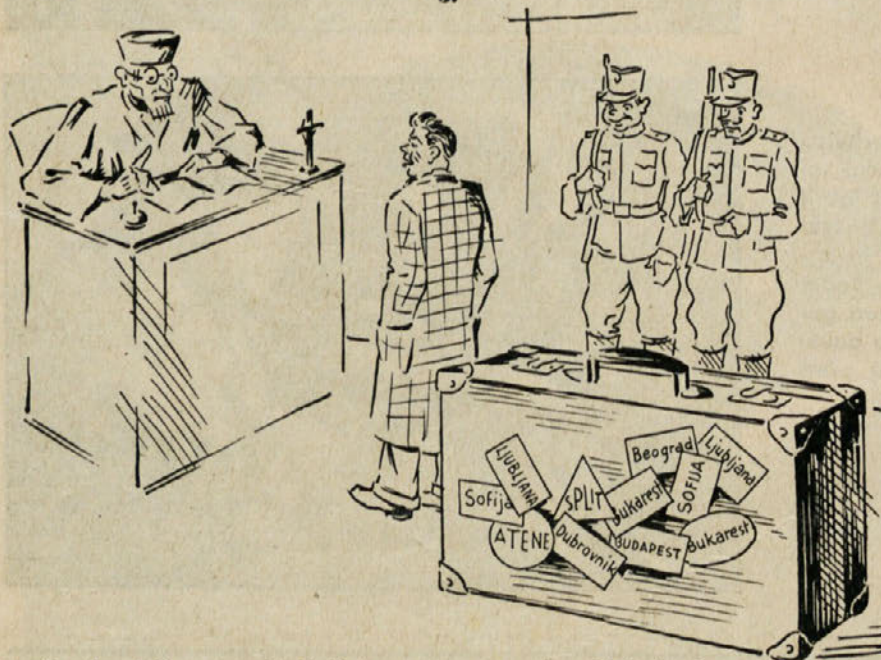
Okno je trikrat prestreljeno s samokresom. Luknje smo označili s številkami. Toda — ali je luknja štev. 1 res štev. 1? Ali jo je prebila prva krogla? Oglejte si vse natanko in povejte, katero luknjo je napravil prvi strel, katero drugi in katero tretji! Ni dvoma: prvi strel je napravil luknjo s številko...?

5.

V neki gostilni v Kravji dolini sta se dva brata hudo stepla. Po končanem boju so ju obvezali in poklicali policijo. Stražnik jih zaslišuje. Prvi izpriča: »Sedela sva v gostilni za navadno trinožno mizico. Ker se je mizica zibala, sem vzel papirnat podstavek, na katerem je stal vrček piva, in se sklonil, da bi ga porinil pod mizno nogo. Tedaj pa...« Stražnik mu vpade v besedo: »Vaša izpoved je docela neresnična. Vi lažete!« — Mož je res lagal. Kako je stražnik prišel na to?

3.

Pred sodnika so pripeljali nevarnega potepina, ki je imel prav kosmato vest. Ko ga je sodnik vprašal, kod se je zadnjič vozil, preden so ga ujeli, je dejal, da je prišel iz Antwerpna preko Nemčije v Ljubljano.

Kaj pa vi mislite? Ali lahko poveste, kje je tatinski potepuh začel svoje potovanje, kod se je vozil in kam ga je pripeljalo?

Glede rešitve ugank v 12. številki 1. letnika, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej stran 39

Glede vsebine v novem letniku »OBISKA« sporočamo našim naročnikom in prijateljem samo to, da bo »OBISK« v drugem letu še lepši, zanimivejši in še bolj vsestranski, kakor je bil dozdaj. Ne bomo navajali podrobne vsebine novega letnika, ker Vas hočemo z vsako številko sprti presenetiti. Mislimo, da kvaliteta prvega letnika revije dovolj jamči za naše obljube glede prihodnjega leta. Ohranili bomo vse dosedanje privlačnosti in jim dodali vrsto novih.

Prav zaradi tega, da bi bil naš list v novem letu vsebinsko čim boljši, smo razpisali

velike nagrade za najboljše prispevke v besedi in sliki. Najboljša nagrajena dela so priobčena že v tej številki.

NAROČNIKOM IN PRIJATELJEM »OBISKA«

Ob začetku novega letnika se »OBISK« priporoča vsem svojim dosedanjim naročnikom, da mu ostanejo zvesti tudi v prihodnjem letu in mu pridobijo novih naročnikov.

»OBISK« je pripravil svojim zvestim naročnikom prekrasno novoletno darilo:

Ilustrirani slovenski koledar za leto 1941

Vsak dosedanji ali nov naročnik dobi koledar brezplačno, ako do konca januarja poravna naročnino za leto 1941!

Koledar je po obliki in izdelavi nekaj povsem novega. Kartonski listi s slikami v bakrotisku so uporabni kot razglednice, tako da bodo naši naročniki imeli od njega dvojno korist.

Brez povišanja naročnine bo »OBISK« izhajal v nezmanjšanem obsegu.

Naročnina listu je	Din 72.—	celoletno
	Din 38.—	polletno
	Din 20.—	četrtletno

Kdor pri upravi »OBISKA« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica (trgovina Ničman) osebno poravna naročnino, dobi istočasno Obiskov »Ilustrirani slovenski koledar«.

Za vse ostale naročnike, ki ne bodo do 31. januarja 1941 poravnali celoletne naročnine, kakor tudi za nenaročnike stane posamezen izvod Din 20.—.

KRIŽI • KIPI • DEVOCIONALIJE

H. NIČMAN

LJUBLJANA • KOPITARJEVA 2

Dva prizora iz Bizetjeve opere »Carmen«, ene najuspešnejših predstav v slovenski operi letos. Režija: Ciril Debevec, dirigent: dr. Danilo Švara.

Obisk

»Tecite hitro k jaslicam...«

Detajl iz najstarejših umetniških slovenskih jaslic, izdelanih v letu 1714. v Kamni gorici od neznane roke. Podobe so slikane na pergament in oblečene v svilo. (Last ing. arh. T. Kregarja v Ljubljani)